

سند پروژه

جمهوری اسلامی ایران

عنوان پروژه: طرح حفاظت از تالاب های ایران

شماره پروژه: شماره خروجی:

شریک اجرایی: سازمان حفاظت محیط زیست

تاریخ شروع: ژوئن 2020 تاریخ خاتمه: می 2025 تاریخ جلسه LPAC: 18 می 2020

شرح خلاصه

فاز سوم طرح حفاظت از تالابهای ایران بر اساس تجربیات موفق فازهای پیشین طرح از سال 2005 که طی آن رویکرد مدیریت زیست بومی برای تعدادی از تالاب ها معرفی شده و تا اندازه ای به اجرا درآمد، سازماندهی شده است. دستاوردهای ارزشمند طرح طی فازهای پیشین شامل تدوین برنامه های مدیریت جامع برای تالاب ها و استقرار ساختارهای اجرایی، تقویت قوانین و مقررات و ظرفیت های مرتبط با تالابها در سطح ملی، آگاهی افزایی دست اندرکاران و عموم در خصوص ارزشهای تالاب ها می باشد.

اما به دلیل چالش های ذاتی مدیریت زیست بومی با دست اندرکاران متعدد و نبود همکاری کافی میان دست اندرکاران، این رویکرد هنوز به طور کامل اجرایی نشده است. به همین جهت، بسیاری از تالاب ها هنوز در معرض تهدیدات گوناگون هستند. بنابراین هدف اصلی سند حاضر بکارگیری مؤثرتر رویکرد مدیریت زیست بومی برای حفاظت بهتر از تالاب ها و ترویج معیشت های پایدارتر برای جوامع محلی، همراه با شناسایی و اجرای رویکردهای جدید یا ابزارهای تکمیلی است.

اجزای راهبردی انتخاب شده جهت اجرای طرح برای پایداری حفاظت از تالاب ها و معیشت جوامع حاشیه تالاب مشتمل بر این موارد می باشد: (1) تالاب های ایران از طریق نهادهای سازی رویکرد زیست بومی و به کارگیری ابزارهای مؤثر، به نحو مطلوبتری مدیریت می شوند، (2) مدیریت زمین، آب و تنوع زیستی در حوضه های تالابی، پایدار و سازگار با تغییرات اقلیمی بوده و رفاه و معیشت جوامع محلی را بهبود می بخشد، (3) تالاب های ایران به دلیل افزایش سطح آگاهی ها و مشارکت عمومی، ارتقاء سطح همکاریها و دانش و به اشتراک گذاری تکنولوژی ها و تجارب خلاقانه در سطح ملی و بین المللی، شرایط بهتری دارند. این اجزاء برگرفته از نتایج گفتگو در کارگاهها و نشست های متعدد با حضور دست اندرکاران کلیدی و تجارب سالهای پیشین و مرور رویکردهای جدید می باشد.

به منظور دستیابی به این اجزاء، تمرکز طرح بر جریان سازی رویکرد مدیریت زیست بومی برای حفاظت از تالاب ها و توانمندسازی دست اندرکاران مدیریت تالاب برای بکارگیری شیوه های بهتر از طریق ابزارهای کارآمد می باشد. پیش نیاز اجرای این رویکردها، راه اندازی یک پویش اثربخش برای ارتقاء سطح آگاهی های عموم مردم، جوامع محلی و به طور ویژه مدیران و تصمیم گیران در خصوص ارزش و اهمیت تالاب هایی است که دارای کارکرد می باشند. طرح همچنین در نظر دارد رویکرد نتیجه محور را در مدیریت تالاب وارد کند، که برای این منظور ضروریست یک سیستم کارآمد و منظم پایش، ارزیابی و گزارش دهی برای پیگیری اجرای نتیجه محور مدیریت تالاب، به عنوان یک پیش نیاز دیگر موفقیت برنامه، پیش بینی شده باشد.

طرح، اقدامات کاهش اثرات و سازگاری با تغییر اقلیم را به برنامه های مدیریت جامع تالاب ها وارد می کند که این امر نقش حائز اهمیت تالاب ها در کاهش اثرات و سازگاری با اقلیم و گوناگونی عوامل استرس زای اقلیمی که تالاب ها با آن مواجه می شوند را منعکس می کند. بنابراین طرح، سناریوهای تغییر اقلیم را در حوضه های آبریز تالاب های پایلوت بررسی می کند و اقدامات مشارکتی کاهش اثرات و سازگاری را برای آب و سایر بهره برداری ها در حوضه نشان می دهد تا معیشت جوامع محلی را پایدار کند و نیز از کارکردهای تالاب ها اطمینان حاصل نماید. گر زدن مشوق ها و فرصت های اقتصادی به حفاظت از تالاب و دخیل کردن بهره برداران تالاب در طراحی و اجرای اقدامات حفاظتی اصول راهنمای پروژه خواهند بود.

Contribution outcome (UNDAF/CPD):

UNDAF Iran 2017-2021 Outcome 1.1: Responsible GOI agencies formulate, implement and monitor integrated natural resources management policies and programs more effectively.

UNDAF Iran 2017-2021 Outcome 1.2: Responsible GOI agencies formulate, implement and monitor low carbon economy and climate change policies and programs more effectively.

UNDP/CPD, Outcome 1: Responsible government agencies formulate, implement and monitor integrated natural resource management, low carbon economy and climate change policies and programs more effectively

Indicative outputs (UNDP CPD):

Output 1.1:

Strategies and measures that promote sustainable and integrated management of natural resources, biodiversity and ecosystem services are developed and considered for adoption/implemented by the IR Iran

Output 1.2:

Climate change adaptation and mitigation solutions developed and considered for adoption/ implementation by IR Iran

Total resources required:	USD 5,980,000	
Total resources allocated	UNDP TRAC:	USD 280.000
	Government (Department of Environment)	USD 700.000
Unfunded	USD 5.000.000 Note: UNDP and DOE shall jointly work to find international and national donors	
The portion of UNDP’s commitment applicable beyond the current CPD period (2017-2021) shall be dependent on the next CPD signed for the period beyond 2021 and the priority areas defined within that document		

Agreed by:

UNDP	Implementing Partner
Mr. Claudio Providas UNDP Resident Representative	Mr. Ahmad Reza Lahijanzadeh Deputy Head of Marine Environment and Wetlands, Department Of Environment of Iran
Date:	Date

1- چالش های توسعه

ایران سرزمینی است با شرایط زمین شناسی، توپوگرافیک و اقلیمی گوناگون که در آن انواع متفاوتی از تالاب ها شامل 41 نوع از 42 نوع تالاب شناخته شده در جهان، شکل یافته اند. تالاب های ایران در امتداد یک مسیر پروازی مهم بین المللی پرندگان مهاجر آبی واقع شده اند و بنابراین محل استراحت و زمستان گذرانی جمعیت هایی از این پرندگان می باشند. علاوه بر این، ایران در سال 1971 میزبان کنفرانس بین المللی بود که در آن کنوانسیون رامسر برای حفاظت از تالاب ها توسط کشورهای عضو بنیانگذار این کنوانسیون به امضاء رسید.

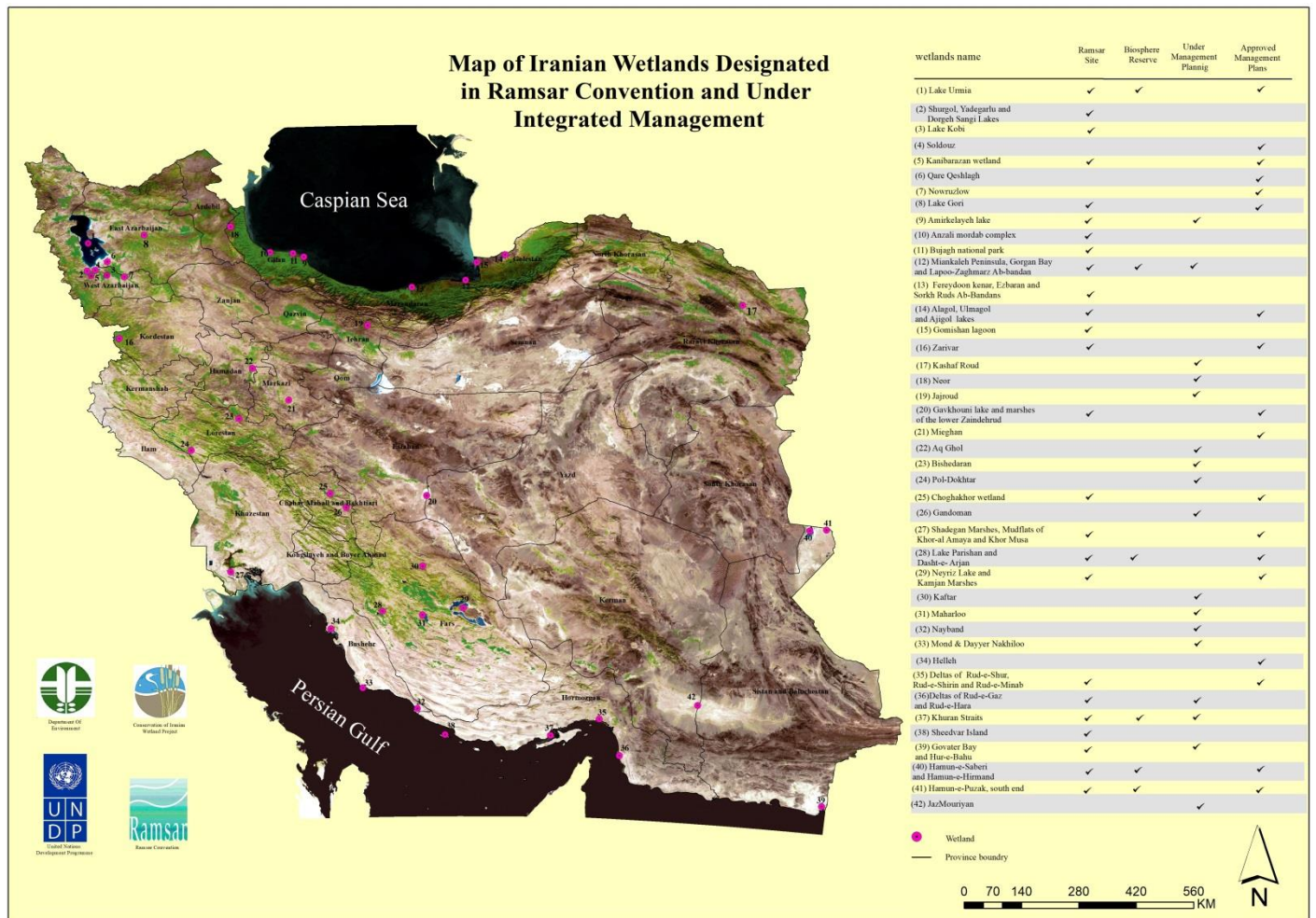
تالابهای ایران عملکرد اکولوژیک قابل توجهی دارند که اغلب آنها در بخشهای گوناگون کشور منافع چشمگیری برای معیشت جوامع محلی فراهم می کنند. در برخی از تالاب ها جمعیت حاشیه تالاب به آب و تولیدات تالاب وابستگی زیادی دارند. تالاب های هامون در استان سیستان و بلوچستان، شادگان و هورالعظیم در استان خوزستان و پریشان در استان فارس مثال هایی از این نوع تالاب ها هستند. تا به امروز 25 تالاب حائز اهمیت بین المللی تحت عنوان رامسر سایت ثبت شده اند و تعداد دیگری از تالاب ها دارای معیارهای لازم برای ثبت می باشند (نقشه 1). 5 مورد از رامسر سایت ها به عنوان ذخیره گاه زیستکره یونسکو نیز ثبت شده اند. تعداد زیادی از تالاب ها، به ویژه شادگان، بختگان، هامون و دریاچه ارومیه، از شهرها و روستاهای اطراف خود در برابر خطر سیل محافظت می کنند. تالاب شادگان اهمیت منحصربفردی در محافظت از واحدهای صنعتی نفت و پتروشیمی آبادان و ماهشهر دارد. بسیاری از تالاب ها ارزش های فرهنگی و تاریخی قابل توجهی دارند. برخی جوامع کهن در حاشیه تالاب های پرتولید شکل گرفتند؛ به طور مثال تالاب هورالعظیم در استان خوزستان، هامون در استان سیستان و بلوچستان، حسنلو در استان آذربایجان غربی و پریشان در استان فارس. اهمیت تالاب ها در تنظیم خرداقلیم و آبهای زیرزمینی برای زمینهای کشاورزی اطراف بسیار بالاست. همه این موارد شواهدی هستند که به روشنی ارزش بالای تالاب ها را آشکار می سازند و ضرورت حفاظت از آنها را تأیید می کنند.

طی دوره ای که تالاب های ایران روند رو به تخریب داشتند، عملکردها و ارزشهای متعدد تالاب ها توجه جهانی را به سمت نیاز به حفاظت بهتر از آنها در کشور ایران، جلب نمود. این اتفاق عمدتاً به دلیل توسعه ناپایدار به ویژه در سیستم منابع آبی شامل ساخت سد هایی با مخزن بزرگ، ساده سازی و کاناله کردن رودخانه ها، آبیاری و زهکشی بزرگ مقیاس و پروژه های پرورش ماهی، پروژه های بزرگ کشاورزی صنعتی، و نیز توسعه سایت های نفتی در مناطق تالابی و سایر مداخلات آسیب رسان روی می دهد.

علاوه بر این، با توجه به اینکه ایران در عرض جغرافیایی میانی (25 تا 40 درجه شمالی) واقع شده است، دارای رژیم اقلیمی آسیب پذیر، به ویژه از نظر الگوی بارندگی، برخوردار می باشد.

تقریباً طی دو دهه گذشته، تغییر اقلیم جهانی شرایط را تشدید کرده است. به طور کلی تغییرات زیر مشاهده شده است: کاهش میانگین بارندگی، کاهش جریانهای رودخانه ای و سطحی و منابع آب زیرزمینی، خشک شدن پوشش گیاهی، فرسایش خاک و خشک شدن تالاب ها عمدتاً در نواحی مرکزی، جنوبی و شرقی، افزایش دمای محیط و پتانسیل تبخیر، افزایش تناوب و شدت وقایع شدید به طور مثال بارشهای شدید، سیل های ناگهانی، خشکسالی های

بلندمدت و این فرایندها به افزایش قابل توجه برداشت آب برای استفاده های شهری و آبیاری منجر شده است. بر اساس مطالعات موجود، شدت تغییرات در سراسر کشور یکسان نیست، بلکه در استان های مرکزی، جنوبی و شرقی شدیدتر می باشد. این تغییرات در پس زمینه رشد جمعیت، نیاز به تولیدات بیشتر و همچنین نیاز بیشتر به مشاغل جدید و درآمدهای جایگزین اتفاق افتاد.

تصویر 1- نقشه تالاب های ایرانی ثبت شده در کنوانسیون رامسر و تحت مدیریت جامع

این موضوع منجر به مشکلات بیشتری در مناطق روستایی شده است، جایی که هزاران چاه غیرمجاز حفر شده، چاههای موجود مورد برداشت بیش از حد قرار گرفته اند و برداشت های غیرقانونی از منابع آب سطحی برای آبیاری انجام می شود که همه این موارد به قیمت ذخایر آب کمتر برای تالاب هاست. در واقع تالاب ها، به ویژه آنهایی که در پایین دست حوضه های رودخانه ها واقع شده اند (اغلب تالاب ای بزرگ ایران)، اکوسیستم های اصلی هستند که از تغییرات اقلیمی و تغییرات مرتبط با توسعه آسیب می بینند.

طرح حفاظت از تالاب های ایران در ابتدا توسط برنامه توسعه ملل متحد و سازمان حفاظت محیط زیست با حمایت تسهیلات جهانی محیط زیست در سال 2005 آغاز به کار کرد. از آن زمان تا کنون، طرح در سازمان حفاظت محیط زیست سازماندهی شده و دو سند/ استراتژی موفق در دو فاز که در تصویر 2 نشان داده شده است را به اجرا درآورده است.

CIWP Phase I +	Extension	CIWP Phase II	
- Introduce Ecosystem Approach - Lake Urmia, Lake Parishan and Shadegan wetlands MPs development, approval and implementation and establishment of implementation structures - Draft Wetlands Law - Draft NWCSAP - Prepare Wetlands Ecosystem Approach Management toolkit - Project handover to DoE	- Replication of MP development in 7 other wetlands in Iran - Capacity development of national and provincial wetlands secretariats - Apply Wetlands EBM toolkit in other wetlands	- Development of 34 wetland MPs (17 MPs approved, 17 under development or awaiting approval) - Establishment of National Headquarter of Wetlands Coordination and Management - Approval of Wetlands Law and NWCSAP - Implementation of LU restoration project	
2005	2012	2014	2020

Fig 2: Timeline of the CIWP and key achievements

هدف اصلی کلیه این برنامه ها تنظیم راهبردها و اجرای فعالیت هایی برای معرفی رویکرد مدیریت زیست بومی به عنوان ابزاری برای حفاظت مؤثرتر تالاب ها جهت منتفع شدن جوامع محلی (و طیف گسترده تری از دست اندرکاران) و تنوع زیستی که به این اکوسیستمهای ارزشمند وابسته هستند، می باشد. مدیریت زیست بومی رویکرد مدیریتی یکپارچه ای است که به جای در نظر گرفتن مسایل، گونه ها و خدمات اکوسیستم به شکل منفرد و جداگانه، مجموعه تعاملات درون اکوسیستم، شامل انسان را شناسایی می کند. این رویکرد، به ویژه هنگامی که برای تالاب ها به کار گرفته می شود، تالاب را در حوضه آبریزش در نظر می گیرد.

علیرغم چنین دستاوردهای ارزشمندی در تغییر ادراک و دیدگاههای سنتی تصمیم سازان، بخش دولتی و جوامع محلی، طرح هنوز به صورت کارآمد و کافی در تغییر اقدامات مدیریتی سازمانهای دولتی و رفتار جوامع محلی در سطح موردانتظار موفق نشده است. از این رو، به استثناء چند تالاب، بسیاری از تالاب ها هنوز از سطح مطلوب حفاظت فاصله داشته و تهدیدات آنها کمابیش ادامه دارد. بنابراین اینطور به نظر می رسد که تلاش بیشتر و مؤثرتری برای اثرگذاری بر دیدگاه و اقدامات مدیران و تصمیم سازان مورد نیاز است تا از حفاظت بهتر تالاب ها و بهره برداری خردمندانه از منابع آب و زمین اطمینان حاصل شود.

تهدیدات مستقیم و علل ریشه ای آنها

رویکرد زیست بومی تالاب ها رویکردی است که دست اندرکاران مختلف با اثرگذاری و منافع گوناگون را دخیل می کند. این رویکرد، آنها را به مشارکت در برنامه ریزی برای بهره برداری خردمندانه از منابع و سهم شدن در حفاظت از آنها، برای بهره مند شدن نسل فعلی و نسلهای آتی و نیز حفاظت از تنوع زیستی، ملزم می کند.

تاکنون، علاوه بر سه تالاب پایلوت اولیه طرح (دریاچه ارومیه، تالاب پریشان و تالاب شادگان)، برنامه های مدیریت زیست بومی برای بیش از 31 تالاب و رودخانه دیگر در استانهای مختلف کشور تدوین و به صورت رسمی تصویب شده است. همانطور که در جدول زیر آمده است، برنامه مدیریت جامع 17 تالاب مصوب شده و در حال اجراست. در حالی که 6 برنامه دیگر در انتظار تصویب بوده و 11 برنامه در دست تدوین می باشد.

لیست تالاب های دارای برنامه مدیریت جامع

پیشان، شادگان، ارومیه، قره قشلاق، قوریگل، میقان، چغاخور، زریوار، هامون، حله، بختگان، آلاگل-آلاگل-آجی گل، گاوخونی، نوروزلو، سولدوز، کانی برازان، حرای میناب	مصوب و در حال اجرا (17 تالاب)
گوآتر، گندمان، جازموریان، نئور، مند و دیرخیلو، نایبند	در انتظار تصویب (6 تالاب)
کشف رود، جاجرود، پلدختر، بیشه دالان، خور خوران، حرای رود گز، مهارلو، کافتز، آقکل، امیرکلایه، میانکاله	در دست تدوین (11 تالاب)

با این حال، پیشرفت موردانتظار در شرایط این تالاب ها به طور کامل حاصل نشده است و اغلب آنها در معرض تهدید می باشند. دلایل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی گوناگونی را می توان مسؤول ایجاد چنین کاستی هایی برشمرد. اگر چه

با در نظر گرفتن تجارب طرح حفاظت از تالاب ایران که تاکنون طی کارگاههای برنامه ریزی راهبردی حاصل شده و بر اساس نشست های مشورتی مشارکتی برگزار شده برای تدوین این سند، دلیل اصلی برای چنین کاستی هایی این است که علیرغم تصویب برنامه های مدیریت زیست بومی برای این سه تالاب پایلوت و چندین تالاب حائز اهمیت دیگر در کشور، دستگاههای مسؤول در ایجاد همکاری با نهادهای دیگر یا پذیرفتن مسؤولیت های خود موفق نبوده اند. سازمان حفاظت محیط زیست باید نقش مؤثرتری را در پایش و لازم الاجرا کردن برنامه های مدیریت جامع ایفا می کرد. کمیته های محلی نیز باید در استقرار کامل سیستم مدیریت زیست بومی در تالاب های هدف، کارآمدتر عمل می کردند. گفتگوهای انجام شده در نشست های مشورتی موارد زیر به عنوان اساسی ترین دلایل مشکلات فوق عنوان شد:

الف) ارزشها و کارکردهای تالاب به خوبی شناخته نشده اند؛ در نتیجه خروجی های موفق طرح حفاظت از تالاب های ایران طی فاز پیشین، اغلب تصمیم سازان و مقامات که به نوعی با مدیریت تالاب مرتبط هستند، با مفاهیم و تئوری های مدیریت زیست بومی آشنایی دارند. هرچند شواهد کمی مبنی بر توجه مناسب این افراد یا مؤسسات به حفاظت از تالاب ها؛ یعنی توجه به حقایق تالاب و تأمین جریان آب موردنیاز، حفظ منابع اکولوژیک، حد و مرز و محیط زیست آن، وجود دارد. همچنین جوامع محلی به طور سنتی از تالاب برای احشام (بویژه گله های گاو)، دامداری، به عنوان منبع طبیعی تأمین علوفه و تغذیه دامهای خود استفاده می کنند. هرچند این ارزشها توسط جوامع محلی به تالاب ها نسبت داده می شود، ولی تالاب ها تحت مالکیت دولت بوده و کشاورزان هیچ مسؤولیتی برای حفاظت از آنها بر خود نمی دانند. ارزش اقتصادی این خدمات و هزینه های از دست دادن آنها، به درستی درک نمی شود که این امر مانعی بر تصمیم سازی و نظارت درست می باشد.

شاید تنها یک استثناء در این خصوص وجود دارد که دریاچه ارومیه است، جایی که به دنبال خشکی شدید طی دهه (های) گذشته توجه زیادی از سازمان های دولتی را به خود جلب کرده و این توجه کماکان ادامه دارد. علت این تفاوت

آن است که خشک شدن بخش بزرگی از دریاچه ارومیه منجر به پخش شدن ذرات نمک در مناطق مسکونی و زمین های کشاورزی اطراف تا فاصله قابل توجهی از دریاچه شد. این مسأله خطر واقعی برای سلامت مردم ایجاد نموده و منتج به کاهش شدید محصولات کشاورزی و فعالیتهای اقتصادی جوامع روستایی شد. این اثرات آنقدر آشکار بود که به روشنی توسط عموم مردم احساس شود و ظرفیت ایجاد موجی برای بحران واقعی اجتماعی-سیاسی را داشت. تنها در این مورد بود که ارزش واقعی تالاب در کنترل این فرایند ها توسط تصمیم سازان درک شده و منجر به هزینه کرد نزدیک به 5/6 میلیون دلار برای احیاء دریاچه ارومیه شد. این امر به روشنی مبین آن است که عموم مردم (و تصمیم سازان) ممکن است به ارزشهای تالاب ها آگاه باشند، اما ارزش حفاظت از تالاب برای منافع کلی عمومی را کمتر از ارزش آن برای معیشت یا کسب و کار خود می دانند. این موضوع در عین اینکه آشکار می سازد که سطح آگاهی عموم و تصمیم سازان به اندازه ای نیست که بر باورها و رفتار آنان اثر گذارد، انعکاس دهنده "تراژدی منابع مشترک" کلاسیک نیز می باشد. این موضوع تنها با ضمانت اجرایی قوی قوانین، یا ارائه مشوق هایی برای مدیریت آب و زمین در حوضه های تالابی برای منافع عمومی قابل حل است.

ب) وضعیت و تهدیدات تالاب ها و مداخلات مدیریت تالاب و خروجی های آنها به طور کامل پایش و ارزیابی نمی شوند؛ در کلیه برنامه های استراتژیک تدوین و اجرا شده برای تالاب های منتخب، و همینطور برای سایر برنامه های مدیریت زیست بومی تدوین شده برای تالاب ها، به پایش و ارزیابی اقدامات مدیریتی به عنوان یکی از اصلی ترین خروجی های سازوکار مدیریتی پرداخته شده است و تدارکات موردنیاز نیز پیش بینی شده است. هدف خاص چنین تدارکاتی این بود که پایش و ارزیابی به عنوان ابزاری برای ارزیابی پیشرفت فعالیت ها و اینکه آیا اقدامات منجر به خروجی های موردانتظار شده اند یا نه، مورد استفاده قرار گیرد. همچنین پایش و ارزیابی به عنوان ابزاری برای تطبیق برنامه ها بر اساس شواهد پیشرفت کار و یافتن راه حل هایی در خصوص چالش های احتمالی اجرا مورد استفاده قرار گرفته است.

در عمل، اینطور به نظر می آید که پایش و ارزیابی کارآمد برنامه های مدیریت و فعالیت ها، نه برای سه تالاب نمونه و نه برای سایر تالاب های دارای برنامه مدیریت زیست بومی، به شکل کارآمد انجام نشده است. شواهد نشانگر آن است که این بخش کلیدی از برنامه کاری برای استقرار مدیریت زیست بومی توجه کافی را از نهادهای مسؤول دریافت نکرده است.

نکته قابل توجه دیگر این است که در خصوص موارد اندکی که برنامه های مدیریت و اقدامات، پایش و ارزیابی شده اند، فرایندها عموماً فعالیت محور بوده نه نتیجه محور. بر اساس این فرایند، آغاز و تداوم یک اقدام مبنای ارزیابی است، فارغ از اینکه نتایج پیش بینی شده برای آن اقدام محقق شده باشد یا خیر.

ج) قوانین، راهبردها، برنامه های مدیریت و دستورالعملهای موجود کارآمد نیستند یا به طور کامل اجرا نمی شوند؛ علاوه بر قوانین و آیین نامه هایی که قبلاً لازم الاجرا شده و می تواند تأثیر مثبتی بر حفاظت از تالاب ها بگذارد، برخی قوانین دیگر با توجه ویژه مستقیم به حفاظت از تالاب، توسط سازمان حفاظت محیط زیست پیشنهاد شده و به طور رسمی در مجلس یا هیأت دولت به تصویب رسیده اند. این موارد نخست به عنوان بخشی از برنامه های کاری در فازهای قبل، توسط طرح حفاظت از تالاب های ایران برای تدارک اسناد موردنیاز جهت حفاظت بهتر از تالاب ها، تهیه شده اند.

- آیین نامه حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب های ایران، 2015
- قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب های ایران، 2017
- آیین نامه جلوگیری از تخریب و آلودگی غیرقابل برگشت تالاب های ایران، 2018

در عمل، علیرغم تمامی چارچوب قوانین موجود و به ظاهر جامع، هنوز تالاب ها نمی توانند از فرصت هایی که این قوانین و آیین نامه ها برای پایدارسازی کارکردهای تالاب فراهم می سازند، بهره مند شوند. برخی دلایل این امر به شرح زیر می باشد:

- بر اساس قانون، تالاب ها برای دریافت آب از منابع تحت کنترل (بعد از آب شرب) بر سایر کاربری ها (شهری، کشاورزی و صنعت) اولویت دارند.
- در شرایط اقتصادی خاص کشور تحت تحریم های تحمیلی، محدودیت های اجتماعی-سیاسی دولت را مجبور می کند اولویت را به تولیدات کشاورزی و صنعتی و همچنین معیشت جوامع روستایی اختصاص دهد. در واقع، ناتوانی در فراهم کردن منابع جایگزین معیشت در مناطق روستایی، دولت را مجبور می کند از اجرای این قانون چشم پوشی کند.
- شواهد زیادی وجود دارد که علیرغم آنچه قوانین موجود حکم می کنند، برنامه های توسعه متعددی با اثرات منفی زیادی بر شرایط تالاب ها، در حال اجرا هستند.
- تالاب ها معمولاً در پایین دست سدها و بسترهای آبی قرار گرفته اند. با فرض اینکه وزارت نیرو آب را برای تالاب ها رهاسازی می کند، بهره برداران آب در طول مسیر رودخانه عموماً به صورت غیرقانونی، آب را قبل از اینکه به تالاب برسد از رودخانه برداشت می کنند. اینطور به نظر می رسد که وزارت نیرو یا سازمان حفاظت محیط زیست باید مسؤولیت این کار را به عهده گرفته و تسهیلاتی را فراهم نمایند که آب تخصیص یافته به تالاب را حفظ کند. این امر نیازمند نظارت مؤثر بر برداشت آب در مسیر رودخانه است. شواهد نشان می دهد که چنین نظارتی وجود ندارد و منابع موردنیاز برای آن بسیار محدود می باشند.
- در مورد تالاب هایی که تأمین آب آنها عمدتاً از منابع آب زیرزمینی است، برداشت بیش از حد از بستر از طریق چاهها (تقریباً فقط برای آبیاری و در اغلب مواقع به صورت غیرمجاز) معمولاً به شدت بر تالاب ها تأثیرگذار است. مثال بارز این موضوع تالاب پریشان است، رامسر سایت بسیار

حساسی که در حال حاضر تقریباً به طور کامل خشک است. قابل درک است که هر گونه تلاشی برای حل این مسأله جهت منطقی کردن برداشت از آبهای زیرزمینی حتی اگر ممکن باشد، بسیار دشوار است. دلیل آن این است که حذف بخشی از چاهها منجر به بحران اجتماعی-سیاسی خواهد شد، چرا که فرصت بسیار محدودی برای معیشت جایگزین جوامع روستایی وجود دارد.

○ این چالش ها با قیمت بسیار پایین آب که برداشت بیش از حد را شدت می بخشد، همراه است.

• علاوه بر سازمان حفاظت محیط زیست، ارگان های متعددی هستند که به دلیل طبیعت فعالیت هایشان در مدیریت تالاب ها درگیر هستند؛ شامل وزارت نیرو، وزارت کشور، سازمان برنامه و بودجه، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و غیره. هر سازمان این اختیار را دارد تا بر اساس استانداردها و معیارها نسبت به تهیه برنامه های توسعه اقدام نماید. با این حال، زمانی که پروژه توسعه ای بزرگ با اثرات محیط زیستی قابل توجه تعریف می شود، سازمان مسؤول باید گزارش ارزیابی اثرات محیط زیستی پروژه را تهیه کرده و به سازمان حفاظت محیط زیست ارائه نماید تا اطمینان حاصل شود که پروژه اثر نامطلوب جدی بر محیط زیست ندارد؛ و در مواردی که اثرات نامطلوبی وجود داشته باشد، پروژه باید برنامه پیشنهادی راهکارهای اصلاحی برای جلوگیری از یا کاهش اثرات تا سطح قابل قبول را به سازمان حفاظت محیط زیست ارائه نماید. تنها در این صورت است که سازمان حفاظت محیط زیست با اجرای پروژه موافقت می کند. بدون چنین مجوزی، نهادهای دولتی یا بخش خصوص اجازه اجرای پروژه های توسعه ای را ندارند. با وجود اینکه به نظر می رسد قانون و فرایندها به صورت تئوری می توانند دارایی های محیط زیستی شامل تالابها را در برابر مداخلات بیرونی حفظ کنند، شواهد زیادی نشان می دهد که در واقع همیشه این اتفاق روی نمی دهد. اصلی ترین دلایل این امر شامل موارد زیر است:

○ اثرات پروژه ها در محدوده مرزهای آنها ارزیابی می شود و معمولاً اثرات بر محیط زیست بالادست یا پایین دست دور از محل اجرای پروژه در نظر گرفته نمی شود. نمونه های بسیار آشکار این نقص دریاچه ارومیه و تالاب شادگان هستند که در معرض اثرات پروژه های متعددی که در بالادست حوضه آنها اجرا شده است، می باشند.

○ مشکل دیگر این است که در حوضه های آبریز وسیع، علاوه بر ارزیابی اثرات پروژه های منفرد، اثرات تجمعی پروژه ها نیز باید مورد ارزیابی قرار گیرد. چرا که این نوع ارزیابی نیازمند اطلاعات پایه زیادی در خصوص محیط زیست طبیعی کل حوضه است (که گاهی اوقات وجود ندارد)، همچنین اطلاعاتی از کل پروژه های توسعه ای حوضه از جمله دستورالعملها/ روش های استقرار یافته در خصوص ایجاد توازن میان نیازمندیهای پروژه های مختلف (که معمولاً در دسترس ارزیابان نیست). بنابراین می توان نتیجه گرفت که چنین ارزیابی استراتژیکی هیچ گاه در ایران به طور کامل اجرا نمی شود.

○ در بررسی اسناد مرتبط با ارزیابی اثرات محیط زیستی سازمانهای درخواست دهنده، اینگونه به نظر می رسد که سازمان حفاظت محیط زیست عمده‌تاً دغدغه مواردی را دارند که سازمانها در ارزیابی اثرات محیط زیستی به عنوان اقدامات اصلاحی متعهد می شوند. به نظر می رسد مواردی وجود دارد که اقدامات اصلاحی تنها در نوشتار پذیرفته می شوند و در عمل انجام نمی شوند و حتی از سوی سازمان حفاظت محیط زیست نیز مورد پیگیری قرار نمی گیرند.

• سایر مواردی که اساساً به عنوان تناقض یا اجرای نامناسب قوانین در نظر گرفته می شوند شامل موارد زیر هستند:

○ سیستم تخصیص منابع (بودجه) دولتی. شواهد زیادی وجود دارد که سازمانهای دولتی با برنامه های توسعه اقتصادی (وزارت نیرو، جهاد کشاورزی، صنعت، معدن و تجارت، نفت و پتروشیمی و ...)، بویژه سازمان هایی که با معیشت جوامع روستایی مرتبط هستند، و برنامه های اجتماعی-

سیاسی (وزارت راه و شهرسازی، وزارت بهداشت و ...)، معمولاً بر منابع موردنیاز سازمان حفاظت محیط زیست ارجحیت دارند.

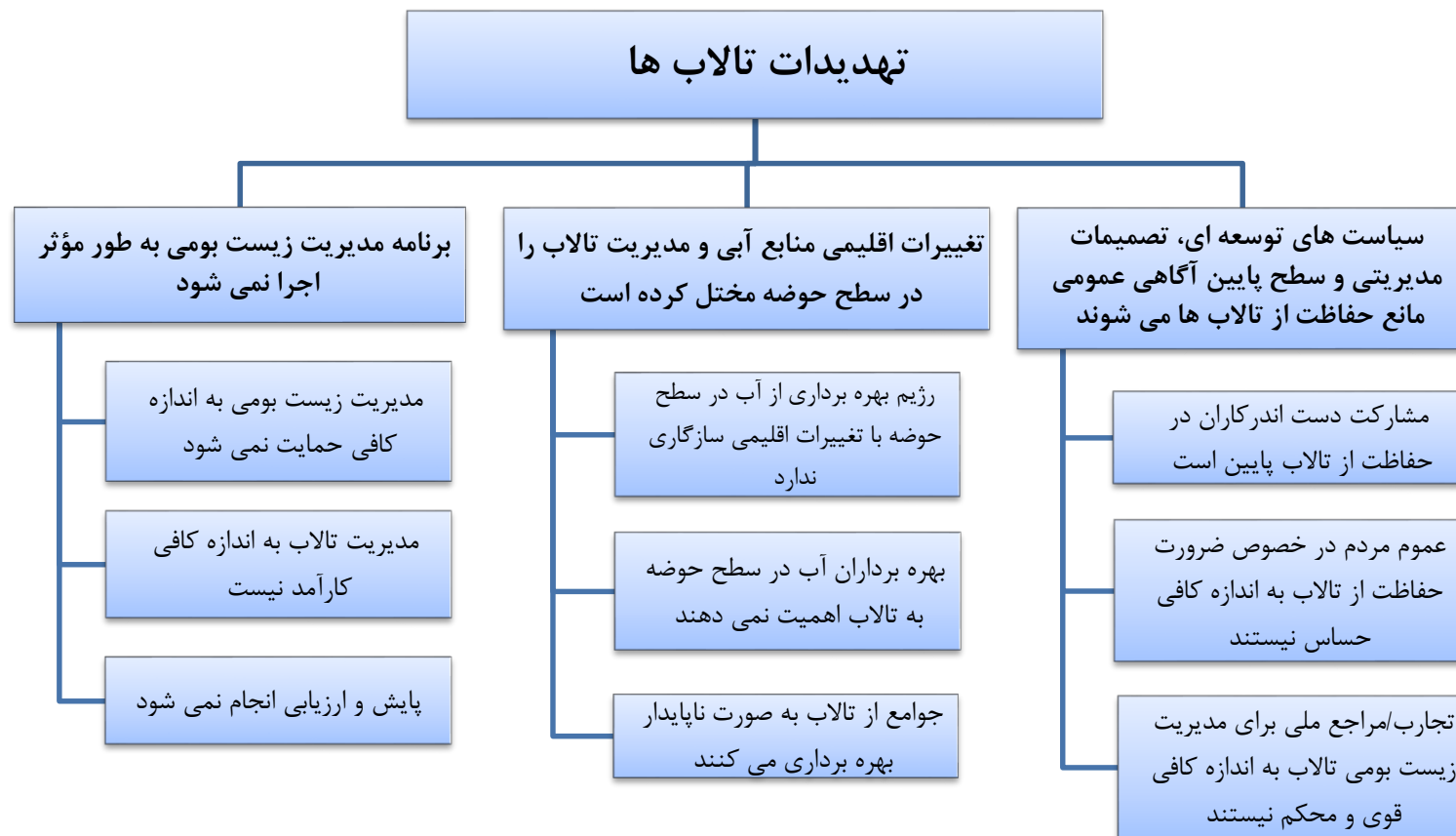
○ مواردی وجود دارد که یک سازمان و یا گروهی از مردم از قوانین و یا دستورالعمل های موجود تبعیت نکرده و فعالیت هایی را انجام می دهند که به تالاب ها آسیب می رساند. اگر اینگونه موارد به معیشت جوامع روستایی مرتبط باشد، معمولاً فرمانداری از ادارات حفاظت محیط زیست انتظار دارد به منظور اجتناب از ایجاد ناآرامی، در خصوص مسؤولیتهای نظارتی خود مصالحه نماید.

○ بر اساس دستورالعمل های ارزشگذاری اقتصادی پروژه های توسعه ای منابع آبی، آسیب هایی که این پروژه ها به تالاب ها تحمیل می کنند و هزینه های جبران آن ها باید در تحلیل های هزینه فایده برای توجیه اقتصادی پروژه ها در نظر گرفته شود. این مسأله به دلایل زیر هیچ گاه در پروژه های توسعه منابع آبی در نظر گرفته نمی شود:

- چشم پوشی عمدی مشاورین و نیز کارفرما از در نظر گرفتن این هزینه ها، تنها برای نشان دادن نسبت بالاتر هزینه-فایده؛
- کمبود اطلاعات دقیق در خصوص ارزش اقتصادی تولیدات و یا کارکردهای تالاب؛
- کمبود دستورالعمل ها یا راهنماهای عملی و کارآمد برای چنین ارزشیابی هایی.

2- استراتژی

با در نظر گرفتن تهدیدات مستقیم علیه وضعیت و کارکردهای تالاب ها به شرح مندرج در بخش پیشین، بهترین استراتژی ها برای حذف/ یا کاهش مؤثر مشکلات، از طریق مطالعات، جلسات دو جانبه و نشست های مشارکتی- مشورتی با گروههای مختلف دست اندرکار شناسایی شدند. ابتدا، درخت مشکلات و راه حل ها برای حفاظت از تالاب ها ترسیم شدند و استراتژی های محتمل توسط کارشناسان طرح حفاظت از تالاب های ایران و دفتر حفاظت و احیاء تالاب های سازمان حفاظت محیط زیست شناسایی شدند. در مرحله دوم، استراتژی های محتمل با نمایندگان دستگاههای دیگر شامل وزارتخانه های نیرو، جهاد کشاورزی، صنعت-معدن-تجارت، میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، سازمان برنامه و بودجه و همچنین متخصصینی از دستگاههای استانی، به اشتراک گذاشته شده و مورد بحث قرار گرفت. سومین کارگاه با حضور کارشناسان دبیرخانه های استانی مدیریت زیست بومی تالاب برگزار شد. آنها نیز تجارب خود را به اشتراک گذاشته و مسایل مرتبط با حفاظت از تالاب و راه حل ها را مورد بحث قرار دادند. در نهایت چهارمین کارگاه با حضور نمایندگان تشکلهای غیردولتی فعال در حوزه حفاظت از تالاب از استانهای مختلف برگزار شد.

تصویر 3 دلایل ریشه ای تخریب تالاب ها

حفاظت از تالاب و رفاه جوامع محلی ارتقاء پیدا کرده است

کارگاهها فرصتی را برای دست اندرکاران مختلف فراهم کردند تا دیدگاهها و تجارب خود و نیز پیشنهاداتشان برای رفع این مشکلات را در زمینه مسایل فعلی حفاظت از تالاب ها بیان کنند. نهایتاً با همه این اطلاعات، تیم فنی طرح خروجی های این نشست ها را مرور و دسته بندی کرده و نهایی سازی نمود. چشم انداز و هدف کلی برای طرح حفاظت از تالاب های ایران طی سال های آتی، و اجزاء و خروجی های اصلی در قالب یک چارچوب منطقی سازماندهی شدند. سند پروژه و چارچوب منطقی آن در بیست و پنجمین جلسه کمیته راهبری طرح در فوریه 2020 (بهمن 1398) ارائه شده و به تصویب اعضاء کمیته رسید.

چشم انداز

شرایط مطلوب تالاب های ایران، فرصت بهره برداری پایدار از منافع تالاب را برای نسل فعلی و نسلهای آتی فراهم می کند.

هدف کلی

بکارگیری مؤثر رویکرد زیست بومی در حوضه های تالابی، وضعیت اقتصادی و رفاه جوامع محلی را بهبود بخشیده و از تالاب ها حفاظت می کند.

دستاوردهای موردانتظار

پروژه سه دستاورد اصلی را دنبال می کند. دستاوردهای برنامه ریزی و شناسایی شده برای این فاز از طرح حفاظت از تالاب های ایران، که با هدف اجرای کارآمدتر رویکرد زیست بومی تالاب ها دنبال خواهد شد شامل موارد زیر است:

دستاورد 1: مدیریت بهتر تالاب های ایران از طریق جریان سازی رویکرد زیست بومی و بکارگیری ابزارهای کارآمد

طی فازهای پیشین، طرح حفاظت از تالاب های ایران بر معرفی مدیریت زیست بومی تمرکز کرده و تدوین برنامه برای 34 تالاب را تسهیلگری نمود و چندین قانون و آیین نامه حائز اهمیت به تصویب رسید که امید بزرگی را برای حمایت قوی تر از حفاظت مؤثر از تالاب ها به همراه آورد.

از سوی دیگر، اجرای رویکرد زیست بومی برای تالاب ها هنوز به نتایج موردانتظار نرسیده و بسیاری از تالاب ها در معرض تهدیدات شدید هستند. بنابراین تلاش بیشتری برای ظرفیت سازی و هماهنگی میان نهادهای دست اندرکار و مردم محلی مورد نیاز است، چرا که برنامه مدیریت زیست بومی یک تالاب برای اجرای مؤثر باید میزان کافی از منابع را دریافت نماید و به تعهد الزام آورتری از سوی هر یک از نهادهای دست اندرکار نیاز خواهد داشت تا نقش پیش بینی شده برای آن دستگاه به خوبی ایفا شود. این امر نیازمند پیگیری سرسختانه، پایش و ارزیابی توسط کمیته های محلی و استانی مدیریت تالاب برای اطمینان از تعهد دست اندرکاران خواهد بود.

جریان سازی مدیریت زیست بومی و افزایش اثربخشی مداخلات دست اندرکاران در حفاظت از تالاب ها، استراتژی است که طرح حفاظت از تالاب های ایران بر مؤثر بودن آن باور دارد. همچنین، لازم است مفاهیم و ملزومات حفاظت از

تالاب در متن برنامه توسعه اقتصادی-اجتماعی آتی و برنامه های استانی مرتبط گنجانیده شود. آیین نامه ها، دستورالعمل ها و ضوابط اجرایی متعدد تهیه شده توسط دفتر فنی سازمان برنامه و بودجه باید بازبینی شده و اصلاحات مناسب برای مواردی که در آنها نیازهای تالاب ها در نظر گرفته نشده (ولی انتظار می رود که لحاظ شود)، پیشنهاد گردد.

دستاورد 2: مدیریت زمین، آب و تنوع زیستی در حوضه های تالابی پایدار شده و با تغییرات اقلیمی سازگاری یافته و منجر به بهبود معیشت و رفاه جوامع محلی شده است.

در اغلب بخش های ایران، تغییر اقلیم جهانی بر دما و رژیم های هیدرولوژیک و بنابراین علاوه بر تالاب، بر فعالیت جمعیت حوضه برای بهره برداری از منابع آب و زمین برای کاربری های خانگی، صنعتی و به ویژه کشاورزی، اثر گذاشته است. لذا به دنبال تلاش های طرح حفاظت از تالاب های ایران برای استقرار و اجرای برنامه های مدیریت زیست بومی برای حفاظت از تالاب ها، گنجاندن استراتژی سازگاری با تغییر اقلیم در برنامه های مدیریت زیست بومی ضروری به نظر می رسد. این امر نیازمند بررسی عمیق طبیعت تغییرات در سراسر حوضه آبریز تالاب بوده و بر انجام مطالعات شبیه سازی دلالت دارد که به تدوین سناریوهایی جهت تعیین اولویت ها و حقوق بهره برداران مختلف آب در حوضه برای بهره مند شدن از منابع آب موجود در شرایط مختلف پرآبی و کم آبی کمک می کند. این موضوع همچنین به بهینه سازی بهره برداری از منابع طبیعی برای اطمینان از تأمین معیشت جوامع محلی و حفظ عملکرد تالاب کمک می کند.

در ایران مطالعات متعددی برای شبیه سازی اثرات تغییر اقلیم به انجام رسیده است. با این حال، دانسته ها در خصوص یکپارچه سازی و اجرای موفق گزینه های اقتصادی-اجتماعی در این مدل، برای بهینه سازی تخصیص آب موجود و سایر منابع به کاربران دارای اولویت، اندک است. بنابراین قابل توصیه است که به دنبال تدوین سناریوهای تغییر اقلیم در حوضه رودخانه نمونه، فرایند های مرتبط با سازگاری از طریق مباحث مشارکتی با حضور نمایندگان جوامع کلیدی سرتاسر حوضه شامل منطقه تالابی به انجام رسد.

دو نکته اینجا قابل ذکر است: 1) زمانی که مدل های سازگاری با تغییر اقلیم تدوین و آماده اجرا شدند، اجرای توصیه های آنها ضمانت اجرایی قوی و دقیق قوانین، آیین نامه ها و موافقت نامه های بین دست اندکاران را می طلبد؛ 2) وزارتخانه های جهادکشاورزی و نیرو در برنامه ریزی و اجرای برنامه های سازگاری با تغییر اقلیم دخیل هستند. بنابراین برای اجرای موفق برنامه، باید حداکثر حمایت و همکاری ممکن از آنها درخواست شود. زمانی که برنامه های سازگاری با تغییر اقلیم با موفقیت در یک یا دو حوضه پایلوت انتخابی به اجرا درآمد، کلیه تجارب بدست آمده برای تهیه یک دستورالعمل جامع که می تواند هر جای دیگری مورد استفاده قرار گیرد، به کار گرفته می شود. شایان ذکر است پروژه فوق تأثیر مثبتی بر کاهش گازهای گلخانه ای خواهد داشت و به برنامه ملی سازگاری (NAP) کمک خواهد کرد.

دستاورد 3: افزایش سطح آگاهی های عمومی، ارتقاء مشارکت، دانش و به اشتراک گذاری تکنولوژی ها و تجارب ملی و بین المللی نوآورانه در بهتر شدن شرایط تالاب های ایران سهیم است.

در فرایند تدوین مشارکتی سند 5 ساله طرح، دو دلیل برای اجرای ناکافی مدیریت زیست بومی در تالاب ها شناسایی شد: 1) درک پایین و آگاهی ناکافی عمومی و نیز در سطح مدیران و تصمیم سازان؛ و 2) تضاد منافع هم برای جوامع

محلی تالاب و هم تصمیم سازان. با وجود اینکه طرح حفاظت از تالاب های ایران طی دهه گذشته فعالیت های آگاهی رسانی عمومی متعددی اجرا نموده است، تلاش برای درک بهتر دلایل پایین بودن سطح آگاهی های عمومی و یافتن راههایی برای پیشبرد مؤثرتر فعالیت ها از طریق تدوین و اجرای برنامه های سیپای محلی و ملی ضروری به نظر می رسد. برای مواردی که در بالا تشریح شد آگاهی و درک مردم می تواند به عنوان یکی از اصلی ترین دلایل دانسته شود که نیاز به توجه سریع دارد. اگرچه وقتی مردم محلی برای معیشت خود به صورت ناپایدار از تالاب بهره برداری می کنند، بدان معناست که علاوه بر افزایش آگاهی ها، مکانیسم های دیگری همچون معیشت جایگزین و یا مشوق های دیگر مورد نیاز است. بنابراین استراتژی انتخاب شده برای بهبود کیفیت ارتقاء آگاهی ها اینگونه خواهد بود که اطلاعات واقعی در خصوص ارزشها و کارکردها و اهمیت تالاب ها در حمایت از طبیعت و جوامع محلی گردآوری شود و به شیوه مناسبی که بتواند توجهات زیادی را به خود جلب نماید به مخاطبین منتقل شود.

علاوه بر این سه دستاورد، یک دستاورد دیگر نیز وجود دارد که به مسایل مرتبط با مدیریت کارآمد طرح می پردازد.

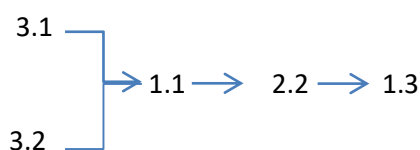
تئوری تغییرات

تئوری تغییرات ابزاری است برای ارزیابی پروژه که توالی منطقی تغییرات دلخواهی که انتظار می رود پروژه در راستای تحقق آن پیش رود را نشان می دهد. ارتباطات علی میان تغییرات در سطوح مختلف نتایج (خروجی، دستاورد) در تئوری تغییرات نشان داده می شود و فاکتورهایی که بر آن تغییرات اثرگذار هستند، شناسایی می شوند. بازسازی یک تئوری تغییرات به ما کمک می کند ارتباطات میان خروجی ها و دستاوردها و توالی که باید برای دستیابی به اثرات دنبال شود را شناسایی کنیم؛ این مسیرهای علی خروجی ها می تواند از توالی شماره ای یا موقعیت این خروجی ها در چارچوب منطقی به طور قابل ملاحظه ای متفاوت باشد.

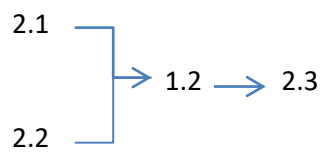
در خصوص طرح حفاظت از تالاب های ایران، اغلب خروجی ها منجر به دستاوردهای مرتبط می شوند و مثالهای متعددی از مسیرهای علی ارتباط دهنده خروجیها و دستاوردها وجود دارد.

در این پروژه دستاورد 1، نزدیکترین دستاورد به هدف کلی پروژه است، اگرچه مسیر کلیدی از دستاوردهای 1 و 2 آغاز می شود. در واقع هر دو دستاورد پیش نیاز هدف کلی پروژه هستند. از دیدگاه تئوری تغییرات، دستاورد 2 مرحله میانی است که باید برای دستیابی به هدف کلی پروژه و اثرات موردانتظار، محقق شود. در عین حال قطعیت این دستاوردها مستقیماً با دستاورد 3 مرتبط می باشد.

تجزیه و تحلیل ها نشان می دهد که مسیر اثرگذاری که برای دستیابی به دستاورد 1 باید دنبال شود، مبنی بر توالی اجرایی است که خروجی ها را به هم مرتبط می کند.

دستاورد دوم طرح از طریق دنبال کردن توالی زیر میان خروجی ها محقق خواهد شد.

این روند نیز مستقیماً منجر به دستاورد 3 خواهد شد.

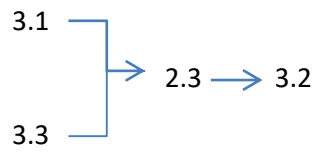

Figure 5 Theory of Change

همسویی با اهداف ملی و بین‌المللی

استراتژی‌های تعیین شده دقیقاً با سیاست‌های کلان ملی محیط زیست که توسط مقام معظم رهبری عنوان شده و در برنامه‌های 5 ساله توسعه اقتصادی-اجتماعی به آنها پرداخته شده است، همسو می‌باشند.

استراتژی‌ها ارتباط محکمی با مفاد قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالابهای کشور (مصوب 1396) دارند.

همچنین برنامه ششم توسعه اقتصادی-اجتماعی بخشهای متعددی دارد که به صورت مستقیم و غیرمستقیم به خروجی‌های پروژه مرتبط است و زیربنای خوبی برای ارتباط بیشتر فعالیت‌های برنامه ریزی شده و در دست انجام با منابع سطح ملی فراهم می‌کند.

فاز سوم طرح حفاظت از تالاب‌های ایران بخشی از تلاشهای جمهوری اسلامی ایران برای تکمیل تعهدات ملی و بین‌المللی در قبال تالاب‌های کشور شامل تالاب‌های ثبت شده در کنوانسیون رامسر خواهد بود.

پروژه همچنین با اسناد راهبردی سازمان ملل متحد و برنامه توسعه ملل متحد به شرح زیر همسو می‌باشد:

اهداف توسعه پایدار:

هدف شماره 15، زندگی بر روی زمین: حفاظت، احیاء و ترویج بهره‌برداری پایدار از اکوسیستمهای خشکی، مدیریت پایدار جنگلها، مقابله با بیابان‌زایی، و متوقف کردن یا معکوس کردن روند تخریب سرزمین و نابودی تنوع زیستی.
هدف شماره 13، اقدام برای اقلیم: اقدام عاجل برای مقابله با تغییر اقلیم و اثرات آن

برنامه استراتژیک 2018 تا 2021 برنامه توسعه ملل متحد:

راهکار شماره 4: "ترویج راهکارهای طبیعت-محور برای سیاره ای پایدار". تنوع زیستی و اکوسیستمهای خشکی و دریایی، زیربنایی را برای جوامع انسانی و شبکه امنیتی از منابع و خدمات اکوسیستمی را برای میلیاردها نفر فراهم می‌کنند.

چارچوب مساعدت توسعه سازمان ملل متحد برای ایران:

دستاورد 1-1- "سازمانهای مسئول دولتی سیاستها و برنامه‌های مدیریت یکپارچه منابع طبیعی را به شکلی کارآمدتر تدوین، اجرا و پایش می‌نمایند". و دستاورد 1-2- "سازمانهای مسئول دولتی سیاستها و برنامه‌های اقتصاد مبتنی بر کاهش مصرف کربن و تغییرات اقلیمی را به شکلی کارآمدتر تدوین، اجرا و پایش می‌نمایند".
سند برنامه کشور (CPD) ایران برنامه توسعه ملل متحد 2017 تا 2021: دستاورد 1 که به "سازمان‌های مسؤول دولتی، برنامه‌های مدیریت یکپارچه منابع طبیعی، اقتصادی کم‌کربن، و سیاستها و برنامه‌های تغییر اقلیم را به شکل کارآمدتری تدوین، اجرا و پایش می‌کنند."

3- نتایج و شرکاء

هدف و هدف کلی پروژه

فاز سوم طرح حفاظت از تالاب های ایران بر اساس دستاوردهای دو فاز قبلی ساخته شده و طی باز زمانی 5 ساله 2020 تا 2025 به اجرا درخواهد آمد. هدف کلی این فاز بکارگیری رویکرد زیست بومی در حوضه های تالابی برای ارتقاء سطح اقتصادی و رفاه جوامع محلی و حفاظت مشارکتی تالاب ها همراه با شناسایی و اجرای رویکردهای جدید یا ابزارهای تکمیلی است.

نتایج مورد انتظار

مداخلاتی که طرح برای اجرای تئوری تغییرات خود و دستیابی به نتایج موردانتظار انجام خواهد داد در زیر شرح داده شده است.

دستاورد 1: تالاب های ایران از طریق درونی سازی رویکرد زیست بومی و بکارگیری مؤثر ابزارها بهتر مدیریت می شوند.

اصلی ترین مأموریت طرح حفاظت از تالاب های ایران طی فازهای پیشین پروژه معرفی و ترویج برنامه ریزی و اجرای رویکرد مدیریت زیست بومی برای تالاب ها بوده است. این رویکرد اگر به طور کامل اجرا شود، باید بتواند بهره برداری متوازن از منابع را در حوضه تالاب تضمین نموده و مداخلات برد-برد را میان دست اندرکاران ایجاد نماید. با این حال، دستیابی به این امر مستلزم تعهد محکم کلیه دست اندرکاران در خصوص اهداف و اجرای اقدامات تعریف شده در برنامه مدیریت زیست بومی می باشد. علیرغم دستاوردهای مهم زیادی که در استقرار و اجرای رویکرد زیست بومی در تالاب های متعدد محقق شده است، ارزیابی طرح حفاظت از تالاب های ایران این است که انتظارات غایی از این توسعه ها هنوز به دست نیامده و تلاشهای بیشتری نیاز است تا: (1) سیستم کنونی مدیریت به سیستم نتیجه محور ارتقاء یابد؛ (2) ابزارهای نوآورانه برای حمایت از اجرای اثربخش تر در سیستم مدیریت وارد شوند؛ و (3) مکانیسم های کارآمد برای پایش و ارزیابی تالابها و مدیریت آنها مستقر شوند.

دستاورد 2: مدیریت و بهره برداری از اراضی، آب و تنوع زیستی حوضه تالاب پایدار شده و با تغییرات اقلیمی سازگاری یافته و منجر به ارتقاء معیشت و رفاه جوامع محلی شده است.

با در نظر گرفتن اینکه انتظار می رود تغییرات اقلیمی و اثرات ناشی از آن طی سالهای آتی افزایش یابد، ضروری به نظر می رسد هر یک از برنامه های مدیریت جامع تالاب سناریوهایی را پیش بینی کند (شامل خشکسالی) که حوضه با آنها مواجه خواهد شد به نوعی که همه کاربران آب دارای اولویت بالا در حوضه بدانند چگونه آب را به شکلی مدیریت و بهره برداری کنند که تالاب ها نیز بتوانند آب کافی برای بقاء دریافت نموده و معیشت را پایدار سازند.

مدلها نیز می توانند سناریوهای تأمین و بهره برداری آب و اولویت بندی کاربران در بخش های مختلف را شبیه سازی کنند. با این حال، به دلیل ویژگیهای متفاوت فیزیکی، جغرافیایی، اکولوژیک و اجتماعی در حوضه های رودخانه،

احتمالاً یک مدل واحد نمی تواند مناسب همه حوضه ها باشد و لازم است مدل های جداگانه ای برای هر حوضه تدوین شود.

با در نظر گرفتن توضیحات فوق، انتظار می رود سناریوها و استراتژی های سازگاری با تغییر اقلیم بر اساس ارزیابی سریع و درگیر کردن دست اندرکاران تدوین شود. دستاوردهای این استراتژی ها در برنامه های مدیریت جامع لحاظ خواهد شد. نتایج به دنبال تسهیل کردن فرایند تدوین یک دستورالعمل کاربردی برای اجرای مطالعات مشابه در سایر حوضه های تالابی خواهد بود.

در زمینه حفاظت از منابع تالابی، باید توجه ویژه ای بر جوامع محلی باشد که در اغلب موارد از این منابع برای معیشت خود بهره برداری می کنند. طرح حفاظت از تالاب های ایران بر این امر واقف است که هر گونه پیشنهادی به جوامع محلی برای خودداری از بهره برداری آسیب رسان از منابع تالابی باید همراه با معرفی منابع پایدار احتمالی برای درآمد باشد. بنابراین، اصلی ترین موضوع شناسایی این پتانسیل های تالاب ها و معرفی آنها به جوامع محلی است. طرح حفاظت از تالاب های ایران، نیز با جوامع محلی کار می کند و به آنها کمک می کند تا برای کسب اعتبار و مجوز لازم جهت راه اندازی کسب و کارهای جدید، ارتباطات موردنیاز را با بخش های دولتی و غیردولتی مرتبط ایجاد نمایند، و از برنامه ریزی کسب و کار حمایت می کند.

دستاورد 3: تالاب های ایران در نتیجه افزایش آگاهی ها و مشارکت عمومی، ارتقاء دانش و به اشتراک گذاری فناوری ها و تجربیات نوآورانه ملی و بین المللی شرایط بهتری دارند.

ارتقاء سطح آگاهی ها از اولین فعالیت هایی بود که طرح حفاظت از تالاب های ایران از شروع پروژه به آن پرداخته است و شواهد نشان می دهد که تغییر ملموسی در درک و فهم مردم، شامل کارشناسان، مدیران و عموم مردم در سراسر کشور در خصوص تالاب ها اتفاق افتاده است. اگر چه، میزان دانش و فهم به سطح موردنیاز برای اثرگذاری بر نگرش، مشارکت و همکاری در حفاظت کارآمد از تالاب ها نرسیده است. با توجه به اهمیت آگاهی رسانی عمومی برای حفاظت از تالاب ها، انتظار می رود این دستاورد منتج به سطح بالاتری از درک و آگاهی جوامع محلی، مدیران و تصمیم گیران شود.

برای دستیابی به اهداف برنامه ریزی شده، باید حمایت و پیگیری قوی از سوی مدیران رده بالای سازمان حفاظت محیط زیست برای برقراری ارتباط مناسب و رایزنی با مدیران مربوطه در سازمان های دست اندرکار وجود داشته باشد تا بر مشارکت آنها در حفاظت از تالاب تأثیر بگذارد. "ستاد ملی هماهنگی و مدیریت تالاب" به ریاست معاون اول رئیس جمهور، باید برای برقراری این ارتباطات مساعدت عالی نماید.

یک نتیجه کلیدی که انتظار می رود ذیل این دستاورد به دست آید ایجاد بستر بین المللی مناسبی برای به اشتراک گذاری دانش و انتشار پیام تجربیات موفق برای حفاظت از تالاب ها و بهره برداری خردمندانه از آنهاست. این امر می تواند تأثیر مثبتی بر موافقتنامه های چندجانبه محیط زیستی و ارتقاء مدیریت بهتر تالاب ها داشته باشد.

منابع موردنیاز برای دستیابی به نتایج موردانتظار

بودجه اصلی این پروژه به میزان 700 هزار دلار، از طریق سازمان حفاظت محیط زیست از محل بودجه ملی با مکانیسم به اشتراک گذاری منابع مالی تأمین خواهد شد. برنامه توسعه ملل متحد نیز مبلغ 278 هزار دلار برای هزینه های مدیریت پروژه به نحوی که در برنامه کاری چند ساله سند، بخش VII، عنوان شده است را در اختیار پروژه قرار خواهد داد. طی دوره پروژه تلاش های مشترکی برای بسیج منابع مالی تکمیلی از طریق مشارکت اهداء کنندگان و تشکلهای غیردولتی ملی و بین المللی صورت خواهد پذیرفت.

همچون فاز پیشین طرح، مشارکت غیرنقدی سازمان حفاظت محیط زیست در سطح ملی شامل پرسنل، به ویژه مجری ملی طرح، فضای کار، تأسیسات و نگهداری و غیره نیز ادامه خواهد داشت. علاوه بر این، سازمان حفاظت محیط زیست و برنامه توسعه ملل متحد مشترکاً برای استخدام تیم کامل پروژه به نحوی که در بخش مدیریت پروژه تشریح شده، اقدام خواهند نمود.

پرسنل و زیرساختهای اصلی موردنیاز در سطح استانی و محلی از طریق مشارکت غیرنقدی مقامات سازمان حفاظت محیط زیست فراهم خواهد شد.

علاوه بر این، زمان کاری کارکنان برنامه توسعه ملل متحد در دفتر ایران به نحو مناسبی تخمین زده شده و هزینه های مرتبط با آن در بخش بودجه پروژه تحت آیتم هزینه های مستقیم پروژه (DPC) در نظر گرفته خواهد شد. حمایت های برنامه توسعه ملل متحد در سطوح کشور، منطقه و ستاد نیز در آیتم خدمات مدیریت کلی (GMS) منظور شده است.

ابزارهای دیگر، مشاوره و الزامات کارکنان در دفتر طرح در سازمان حفاظت محیط زیست و برنامه توسعه ملل متحد به طور مداوم طی دوره اجرای طرح، ارزیابی خواهد شد و در صورت نیاز بودجه لازم از محل اعتبارات طرح برای آن در نظر گرفته خواهد شد.

طی فاز قبلی طرح، دولت ژاپن از طریق برنامه توسعه ملل متحد، برای کمک به پایدارسازی دریاچه ارومیه، از پروژه ای تحت عنوان "مشارکت جوامع محلی در احیاء دریاچه ارومیه" حمایت نمود. اخیراً هفتمین مرحله از پروژه به تصویب رسیده و بودجه مربوط به آن تخصیص یافته است، و امید است دولت ژاپن از ادامه پروژه نیز حمایت کند. همچنین مذاکراتی برای دریافت حمایت مالی از اتحادیه اروپا برای شروع فعالیت های مشابه در سایر تالاب ها در دست انجام است.

شراکت

موفقیت تلاش های حفاظتی طرح در آینده به حمایت های مالی و قانونی زیادی که در سطح ملی و بین المللی وجود دارد و نیز مشارکت بین دستگاهی بستگی دارد.

شریک اصلی برنامه توسعه ملل متحد در این پروژه، سازمان حفاظت محیط زیست است. این شراکت بستر مناسبی برای مشارکت کلیه دست اندرکاران دولتی و غیردولتی فراهم می کند تا بتوانند در چارچوب برنامه های مدیریت زیست بومی تالاب ها، نقش خود را ایفا کنند.

سازمان حفاظت محیط زیست به عنوان شریک اصلی مسئولیت مدیریت تالاب های ایران را نیز به عهده دارد و نمایندگانی در سطح ستادی، دبیرخانه های استانی و سطح مدیریت محلی دارد.

سازمانهای دولتی شریک و حوزه های مشارکت آنها طی فرایند مشارکتی که در هر یک از برنامه های مدیریت منعکس می شود، مورد بحث قرار خواهد گرفت. این سازمانها شامل موارد زیر بوده ولی محدود به این موارد نمی باشد:

- وزارت نیرو و ادارات تابعه آن در سطوح استانی و محلی نقش کلیدی در استقرار مکانیسم ها برای مدیریت پایدار تالاب ها از طریق در نظر گرفتن منابع آبی مناسب منطبق با رژیم طبیعی تالاب ها و ماده 2 قانون "حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب های ایران" دارند. قانونی که تبیین می کند که "سازمان حفاظت محیط زیست باید نیاز آبی تالاب ها را تعیین و به وزارت نیرو اعلام نماید، وزارت نیرو نیز باید بر اساس برنامه مشخص شده این نیاز آبی را تأمین نماید". بنابراین، وزارت نیرو و سازمانهای تابعه آن نقش کلیدی در راهبری فعالیت ها و مسئولیت ها در حفاظت از تالاب ها به عهده دارند.
- وزارت جهاد کشاورزی و ادارات استانی و محلی آن دومین نهاد کلیدی است که در حفاظت از تالاب ها سهم دارد. حوزه هایی با تأثیرات و کنترل کلیدی از سوی وزارت جهاد کشاورزی و سازمانهای تابعه آن عبارتند از: 1) بهره برداری از آب توسط کشاورزان در حوضه های آبریز تالابی که رقبای اصلی تالاب ها در منابع آبی است، 2) استفاده از مواد شیمیایی کشاورزی به عنوان یکی از منابع اصلی جریان آلاینده ها به درون تالاب، 3) فعالیت های شیلاتی و دامداری با تأثیرات زیاد بر ویژگیها و کارکردهای تالاب، و 4) معیشت جوامع روستایی اطراف تالاب.
- وزارت کشور، سازمان برنامه و بودجه و استانداری در سطوح استانی و محلی نقش کلیدی در استقرار مکانیسم های بین بخشی برای مدیریت پایدار تالاب ها دارند.
- وزارت گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی از شکل گیری و ترویج ساختارهای اجتماعی برای معیشت پایدار مانند گردشگری طبیعی جامعه-محور برای تضمین درآمد پایدار و بهره برداری خردمندانه از تالاب ها حمایت می کنند؛
- وزارت صنعت، معدن و تجارت با کنترل و تأثیر بر رهاسازی آلاینده های مرتبط با معادن و صنایع در منابع آبی و جریان های ورودی به تالاب؛
- وزارت امور خارجه که واسطه گری هماهنگی های رسمی با نهادها و افراد بین المللی برای همکاری با پروژه به انجام می رساند.
- وزارت آموزش و پرورش که نقش بسیار اساسی در لحاظ کردن موضوعات مرتبط با حفاظت از تالاب در کتابهای عمومی مدارس را دارد و نقش حیاتی در افزایش آگاهی های عمومی در خصوص ارزشها و کارکردهای تالاب و ضرورت حفاظت از آنها دارد.

علاوه بر شرکای دولتی عنوان شده در بالا، پروژه در همکاری نزدیک با تشکلهای غیردولتی و سازمانهای مردم نهاد در سطح ملی و محلی، به عنوان مجموعه هایی حائز اهمیت در حفاظت از تالاب ها، فعالیت خواهد داشت.

نکته پایانی اما مهم اینکه طرح بر اساس مشارکت های بین المللی تدوین شده و به مشارکت بین المللی برای راهنمایی علمی و فنی و نیز حمایت مالی نیاز دارد. طرح از زمان آغاز در سال 2005، از مشاوره کارشناسان بین

المللی Wetlands International، اتحادیه جهانی حفاظت، برنامه محیط زیست ملل متحد، دبیرخانه کنوانسیون رامسر، یونسکو، فائو، Wetlands Link International و متخصصین مستقل دیگر بهره مند شده است.

بهتر است این شراکت ها تقویت شده و شبکه ارتباطات گسترده تر شود. متخصصین بین المللی به ویژه در خصوص تجارب مدیریتی و پایش و ارزیابی پروژه، حائز اهمیت می باشند. علاوه بر حمایت های فنی، مشارکت های بین المللی برای هدایت توجهات بین المللی به سوی تالاب های ایران و پتانسیل حمایت های مالی سطوح بالا مؤثر می باشد.

ریسک ها

علیرغم نیاز آشکار و منافع شکل گیری شراکت ها به نحوی که در بالا تشریح شد، انتقال مسئولیت مربوط به اقدامات مشخص، کنترل پروژه را کاهش می دهد. تصمیم سازی و ساختارهای راهبری متمرکز و از بالا به پایین در برخی از این سازمان ها، ممکن است مانع همکاری شود. برای جلوگیری از ریسک کاهش اولویت آن اقدامات توسط دستگاههای مشارکت کننده، طرح باید با قدرت به همکاری فعال و تخصیص بودجه کافی برای فعالیت های فوق جان تازه ای بخشد.

لیستی از ریسک های احتمالی که طی دوره اجرای پروژه باید در نظر گرفته شوند شامل موارد زیر است:

- رویکردهای بخشی دستگاههای دولتی می تواند بر پیشرفت پروژه و دستیابی به نتایج اثر بگذارد.
- تحریم های تحمیل شده به کشور ایران
- پاندمی کووید 19
- تأمین دیر هنگام بودجه مورد نیاز برای اجرای پروژه
- تغییرات اقلیمی و شرایط آب و هوایی غیرنرمال می تواند بر ترتیبات مدیریتی و فعالیت های دست اندرکاران طی دوره اجرای پروژه اثرگذار باشد.

فرضیات

برای دستیابی به اهداف طرح فرضیات زیر باید طی دوره اجرا درست انگاشته شده و پس از آن نیز اعتبار داشته باشد تا مشارکت در تحقق هدف کلی طرح در بلندمدت را تضمین نماید. با این وجود، برخلاف ریسکهایی که حداقل تا حدودی می توانند با تلاش های طرح حذف شوند، این فرضیات خارج از کنترل طرح حفاظت از تالاب های ایران می باشند.

- سازمان حفاظت محیط زیست و دفتر حفاظت و احیاء تالاب ها از اجرای مؤثر مدیریت زیست بومی و برنامه های این طرح به طور کامل حمایت می کنند.
- دولت ایران بودجه مورد نیاز برای اجرای طرح را در زمان مناسب و طبق برنامه ریزی انجام شده تأمین می نماید.
- سازمانهای دست اندرکار تعهدات خود را دنبال می کنند و هر آنچه که روی کاغذ برای همکاری در استقرار مؤثر مدیریت زیست بومی برای تالاب ها توافق کرده اند را اجرا می کنند. این نکته به ویژه به تعهدات وزارت نیرو برای تضمین تأمین آب برای تالاب ها اشاره دارد.

- برای دستیابی به اهداف پیش بینی شده کمپین های ارتقاء سطح آگاهی ها، مدیران رده بالای سازمان حفاظت محیط زیست در ایجاد ارتباط ثمربخش با مدیران رده بالای سایر نهادهای دست اندرکار برای جلب حمایت آنها در حفاظت از تالاب ها، موفق هستند.
- مدیران محلی و رهبران اجتماعی از متقاعد کردن جوامع محلی حمایت می کنند و در اجرای مشارکتی برنامه های تدوین شده برای سازگاری با تغییر اقلیم در حوضه های تالابی، مشارکت می کنند.
- نهادهای دست اندرکار به ملزومات برنامه های سازگاری که به عنوان راه حلی برای مشکلات تالاب ها از گزارشات ارزیابی مشارکتی دوره ای استخراج می شوند، متعهد هستند.

درگیر کردن دست اندرکاران

طبیعت برنامه های مدیریت زیست بومی تالاب ها درگیر کردن وسیع و کارآمد دست اندرکاران کلیدی در فرایندهای مدیریت می باشد. بنابراین تجزیه و تحلیل دست اندرکاران اولین گام فرایند برنامه ریزی مدیریتی تالاب هاست. دست اندرکاران مجموعه هایی هستند که با مداخلات خود بر شرایط تالاب ها تأثیر می گذارند یا از مداخلات مدیریتی تالاب ها تأثیر می پذیرند. بخشی از دست اندرکاران، نهادهای دولتی هستند که پیش تر در بخش شرکاء لیست آنها درج شد. وزارت نیرو و جهاد کشاورزی، نقش بسیار مهمی را در فرایندهای مدیریت تالاب ایفا می کنند.

نهادهای غیردولتی نیز وجود دارند که بر فرایندهای مدیریت تالاب تأثیر مهمی دارند. گروههای مهم تر، بهره برداران آب در بالادست هستند و نیز افرادی که فاضلاب را در حاشیه رودخانه ها رهاسازی می کنند. شهرها و شهرداری های بزرگ نیز از جمله گروههایی هستند که علیرغم اینکه آب کمتری مصرف می کنند، آب تصفیه نشده بیشتری در سیستم های رودخانه ای یا منابع آب زیرزمینی رها می کنند و در نتیجه منبع آلودگی هستند. معادن و واحدهای صنعتی (بویره واحدهای شیمیایی) اگر در حوضه آبریز یک رودخانه باشند می توانند اثرات مهمی بر کیفیت آب رودخانه ها بگذارند.

بر اساس تجربیات گذشته، طرح حفاظت از تالاب های ایران آموخته است که همه این دست اندرکاران را برای تدوین برنامه های مدیریت زیست بومی دخیل نموده و این مفهوم به خوبی تعریف و به مدیران و کارشناسان سازمان حفاظت محیط زیست که در برنامه ریزی مدیریتی تالاب ها درگیر هستند، منتقل شده است. با این وجود، سازوکارهای متعهد نگه داشتن دست اندرکاران به توافقات درون برنامه های مدیریت تالاب کارآمد نبوده و یا به خوبی تعریف نشده اند و نیاز عاجل برای بهبود آنها وجود دارد. طرح حفاظت از تالاب های ایران باید بر شناسایی و انتقال مؤثر ابزارهایی برای بهبود تعهدات دست اندرکاران کلیدی جهت مشارکت در اجرای برنامه های مدیریت زیست بومی تمرکز نماید. آنچه برای این امر ضروری می باشد، برنامه ریزی و اجرای کمپینهای مؤثر اطلاع رسانی و نیز پیشنهاد ابزارهای قانونی برای تصویب و لازم الاجرا شدن است.

دانش

طرح، دانش مرتبط با ارزشها و کارکردهای تالاب ها و لزوم حفاظت از آنها را میان جوامع محلی، دانشمندان، مدیران و کارشناسان سازمان حفاظت محیط زیست و همچنین شرکای دست اندرکار و عموم مردم، افزایش خواهد داد. همچنین نقش آنها در پایدار کردن توازن طبیعی درون یک اکوسیستم از طریق ابزارهای ارتقاء یافته ای که متدولوژی های ساده اما اساساً قابل اعتمادی برای ارزیابی سیستم اقتصادی-اجتماعی جوامع اطراف تالاب، تخمین ارزشهای اقتصادی و نیز اکولوژیک تالاب و هزینه های کلی اجتماعی نابودی یا کاهش کارکردهای تالاب ها می باشند را ارتقاء می دهد. طرح حفاظت از تالاب های ایران به دنبال دخیل کردن کارشناسانی از سیستم مدیریت محلی تالاب برای آزمودن این ابزارها در یک یا چند تالاب منتخب است. این موضوع تضمین می کند که

تجارب بدست آمده و شیوه های به کار رفته در طرح می تواند در حفاظت از تالاب هایی با شرایط مشابه در سرتاسر دنیا به کار گرفته شود.

طرح حفاظت از تالاب های ایران نیز تسهیل گری مناسبی برای بکارگیری این دانش برای متقاعد کردن سیاست گذاران، تصمیم سازان و مدیران رده بالا در مجموعه های کلیدی دست اندرکار در خصوص ارزشهای تالاب و لزوم حفاظت از آن، انجام خواهد داد.

پایداری و توسعه نتایج

حفاظت از تالاب ها در جمهوری اسلامی ایران و توافقات بین المللی کشور شکل گرفته است و بنابراین در زمره مسؤولیت های کشور و سازمان حفاظت محیط زیست خواهد بود. در پایان این فاز طرح، سازمان حفاظت محیط زیست می تواند دانش، مهارت و تجربیات کسب شده طی 20 سال فعالیت طرح حفاظت از تالاب های ایران را در مدیریت و حفاظت تالاب ها مورد استفاده قرار دهد. برای پذیرش محلی و تداوم فعالیت های پایش در بلندمدت، طرح مردم محلی را در فعالیت های پایش آموزش داده و دخیل خواهد نمود. هدف اصلی طرح در این فاز این است که نهادینه سازی مسؤولیت ها برای حفاظت از تالاب ها در نهادهای مختلف برای افزایش مشارکت آنها است. لازم است مردم و به ویژه مدیران و مقامات رده بالا بدانند که پایداری تالاب ها و حفظ تاب آوری اکوسیستم های تالابی تنها مسؤولیت سازمان حفاظت محیط زیست نیست و به مشارکت همه دست اندرکاران کلیدی دیگر نیز بستگی دارد.

هسته اصلی تمام فعالیت های طرح حفاظت از تالاب های ایران پایداری است و این پایداری با تمرکز بر اثرات مثبت بلندمدت، توسعه بیشتری خواهد یافت. نمونه ای از این نتایج که بعد از اتمام طرح باقی خواهد ماند وضعیت بهبود یافته تالاب ها در برخی از پایلوت هایی که برنامه مدیریت زیست بومی دارند، روند همکاری وزارت نیرو در تخصیص حقابه تالاب ها، بهره برداری مؤثرتر از منابع آب و خاک توسط کشاورزان برای تولید محصول، شکل های غیردولتی فعال در حفاظت از تالاب ها و غیره است. اغلب درس آموخته های کارهایی که به صورت پایلوت به انجام رسیده، قابل تکرار در سایر تالاب ها در سراسر کشور می باشد.

ارتباطات شکل گرفته از طریق همکاری بین گروههای مختلف دست اندرکار، دانش علمی و درک و آگاهی در خصوص تالاب ها که عموم مردم از طریق فعالیت های طرح حفاظت از تالاب های ایران کسب کرده اند، ادامه خواهد یافت. فعالیت ها و دستاوردهای طرح حفاظت از تالاب های ایران به خاطر اثرات گسترده بر آگاهی به ویژه مردم محلی در خصوص حفاظت از تالاب، مورد تقدیر قرار گرفته است. در واقع، دانش، اثرگذاری و منفعت ایجاد شده توسط طرح، ضامن تداوم تلاشها برای بهبود فرایندها در آینده بوده و خواهد بود. پیش بینی می شود که آگاهی و دانش ارتقاء یافته عمومی به ویژه در مدیران رده بالا، مشارکت در حفاظت از تالاب ها را افزایش خواهد داد.

4- مدیریت پروژه

اثربخشی و کارآیی هزینه ها

تکامل و طراحی استراتژی ها برای این فاز طرح بر اساس تجربیات حفاظت از تالاب ها طی 15 سال انجام شده است. این امر فرایند بررسی منتقدانه، ارزیابی و در نظر گرفتن اثربخشی فعالیت های طرح طی فازهای پیشین در تدوین برنامه اقدام کنونی را تسهیل نمود. علاوه بر این، فعالیت ها بر اساس نیاز فوری به بهبود سیستم مدیریت تالاب ها طراحی شده است. توجه دقیقی به اجتناب از فعالیت ها، مطالعات و تولیدات غیرضروری پرهزینه وجود داشته است.

استراتژی برنامه تمرکز قوی بر فعالسازی سازوکارهای پایش و ارزیابی مبنی بر مشارکت قابل توجه جوامع محلی دارد. این امر از طریق رویکرد مدیریت تطبیقی، مدیریت و نیز جوامع را برای ارتقاء معیشت پایدار و جلوگیری از فعالیت ها و هزینه کردهای ناکارآمد تقویت خواهد کرد.

اجرای طرح مطابق با روش اجرای ملی (NIM) برنامه توسعه ملل متحد با سازمان حفاظت محیط زیست به نمایندگی از دولت به عنوان شریک اجرایی ملی ادامه خواهد یافت. این روش شامل پرداخت مستقیم برنامه توسعه ملل متحد برای کالاها و خدمات (از جمله پرسنل) خریداری شده توسط شریک اجرایی می باشد.

مشارکت نقدی دولت در طرح طبق قوانین و فرایندهای حاکم بر سیستم مالی دولتی برنامه توسعه ملل متحد انجام خواهد شد که مستلزم انتقال وجه توسط سازمان حفاظت محیط زیست به حساب برنامه توسعه ملل متحد است.

در این فاز طرح، ترتیبات مالی اتخاذ می شود تا برنامه توسعه ملل متحد مشارکت مالی دولت را پیشاپیش و به صورت اقساط یکجا بر اساس زمان بندی که در موافقتنامه مالی امضاء شده تشریح شده است، دریافت کند. تداوم اجرای طرح مشروط به رعایت دقیق ترتیبات به اشتراک گذاری منابع مالی عنوان شده می باشد.

منابع مالی طرح، شامل مشارکت مالی دولت، برای فعالیت های برنامه ریزی شده به نحوی که در برنامه های کاری سالانه عنوان شده، هزینه خواهد شد. این پرداخت ها توسط برنامه توسعه ملل متحد بر اساس درخواست برای پرداخت مستقیم تأیید شده توسط مجری ملی طرح به انضمام اسناد پشتیبان مبنی بر تحویل کالاها یا خدمات بر اساس رضایت مجری ملی طرح، صورت می پذیرد. نسخه اصلی اسناد پشتیبان (قرارداد، صورتحساب و غیره) به نحو مناسبی در دفتر مرکزی طرح آرشیو شده و آماده ارائه به حسابرسان در زمان حسابرسی سالانه خواهد بود. هیچ پیش پرداختی تحت این پروژه انجام نمی شود.

همراستا با قوانین و فرایندهای حاکم بر NIM، مسئولیت کامل استفاده کارآمد و مؤثر از منابع طرح، تولید خروجی های برنامه ریزی شده و تحقق دستاوردهای موردنظر، به سازمان حفاظت محیط زیست که مجری ملی طرح نمایندگی آن را به عهده دارد، سپرده خواهد شد. مجری ملی طرح نیز مسئولیت کامل برنامه ریزی و اجرای فعالیت های طرح را به نحوی که در چارچوب نتایج و بودجه ریزی مندرج در بخش مربوطه تعیین شده است به عهده دارد. کمیته راهبری طرح بر اجرای پروژه نظارت خواهد داشت و کیفیت خروجی های تولید شده در راستای تحقق دستاوردهای موردنظر را تضمین می کند (لطفاً به بخش 8، ساختار حکمرانی طرح، مراجعه نمایید).

یک مدیر ملی نیز از طریق فرایند استخدام شفاف و رقابتی تحت نظارت مجری ملی طرح و برنامه توسعه ملل متحد انتخاب خواهد شد که مسئولیت شرح خدمات محوله در پیوست 5 را بر عهده خواهد داشت. مدیر ملی طرح همراه با تیم طرح که به شکل تشریح شده در تصویر 3 مستقر خواهند شد، اجرای پروژه را به انجام خواهند رساند.

خدمات پشتیبانی دفتر مستقیم برنامه توسعه ملل متحد در کشور

مطابق تجربیات فازهای پیشین، برنامه توسعه ملل متحد خدمات پشتیبانی را در مشورت با مدیریت پروژه ارائه خواهند داد.

سازمان حفاظت محیط زیست به عنوان شریک اجرایی، گاهی اوقات از برنامه توسعه ملل متحد درخواست می کند در حوزه های مختلفی از جمله موارد زیر، خدمات پشتیبانی مستقیم برای اجرای طرح ارائه نماید:

- شناسایی و بکارگیری مشاورین طرح
- خرید کالا و خدمات شامل ترخیص از گمرک
- خدمات مدیریت سفر

- پشتیبانی لجستیکی از رویدادهای طرح

شرایط، ضوابط و پیش نیازهای مندرج در موافقتنامه برای تأمین خدمات پشتیبانی به کار گرفته می شود (پیوست 9).

سیاست بازیابی هزینه برنامه توسعه ملل متحد

هزینه های خدمات مدیریت کلی (GMS) و هزینه های مستقیم پروژه (DPC) طبق قوانین و فرایندهای مربوطه سیاست بازیابی هزینه برنامه توسعه ملل متحد، به بودجه مشارکت مالی سازمان حفاظت محیط زیست تعلق خواهد گرفت. بر اساس این سیاست، طرح به میزان 5٪ GMS از بودجه مشارکت مالی دولت پرداخت خواهد نمود. اگر طرح در آینده مشارکت مالی پیش بینی نشده دیگری از دولت دریافت کند، نرخ GMS قابل اجرا اعمال خواهد شد. طبق سیاست بازیابی هزینه برنامه توسعه ملل متحد، DPC نیز بر اساس زمان تخمینی موردنیاز از پرسنل برنامه توسعه ملل متحد برای این فاز از طرح، به نحوی که در بخش مربوطه در بودجه ریزی برنامه کاری چند ساله عنوان شده است، محاسبه و پرداخت خواهد شد. این برآورد بر اساس خدمات مدیریت پروژه یا خدمات حمایتی عملیاتی مورد نیاز که باید توسط برنامه توسعه ملل متحد ارائه شود و بر اساس کل بودجه پروژه (شامل بودجه های تخصیص یافته از سوی برنامه توسعه ملل متحد و بودجه مشارکت مالی دولت) محاسبه می شود.

حسابرسی

طرح به عنوان یک پروژه NIM تحت این سند پروژه، برای تنظیمات ملی مورد حسابرسی های جامع داخلی و خارجی قرار خواهد گرفت.

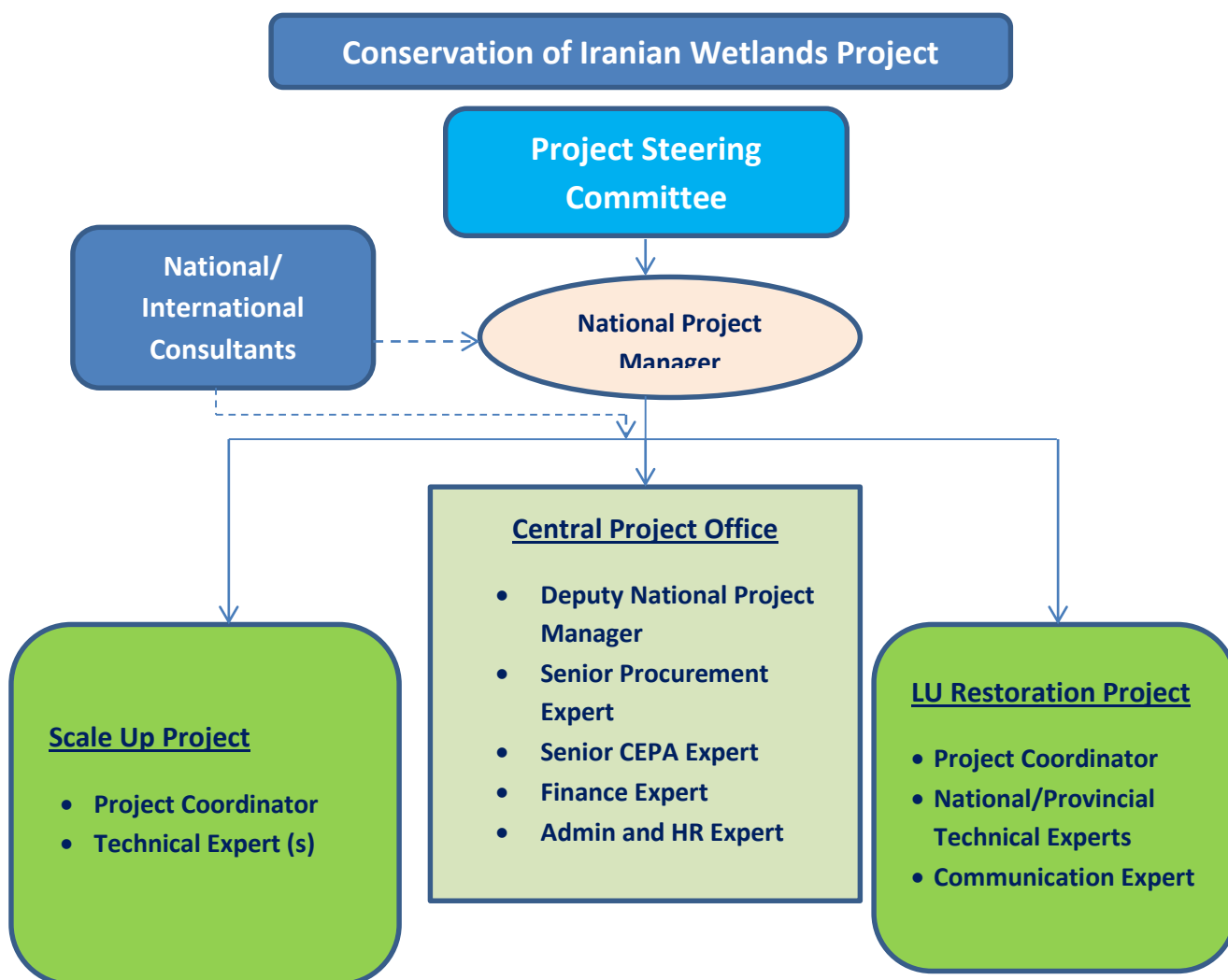

Figure 6 Project Structure¹

1 . If a new outcome such as LU Restoration Project is added to the project, related human resource could be added to this structure accordingly.

5- چارچوب نتایج

خروجی		شاخص خروجی	شرایط پایه سال 2019	هدف					ابزار صحت سنجی و ریسک ها
				سال اول	سال دوم	سال سوم	سال چهارم	سال پنجم (نهایی)	
دستاورد 1: مدیریت بهینه تالاب های ایران از طریق درونی سازی رویکرد زیست بومی و بکارگیری ابزارها و حکمرانی مؤثر									
شاخص دستاورد: تعداد فصول یا مواد قانون برنامه هفتم توسعه اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی کشور و سند چشم انداز 2025 تا 2045 (1405 تا 1425) کشور و سیاستهای کلی و ارزیابی های راهبردی محیط زیست (تاریخ شمسی) که در آنها به موضوع حفاظت و احیاء تالاب پرداخته شده است.									
هدف دستاورد: 3 فصل از قانون برنامه هفتم توسعه اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی کشور و درج خط مشی مشخص در سند چشم انداز و ارزیابی های راهبردی محیط زیست									
خروجی 1-1 مدیریت زیست بومی تالاب ها نتیجه محور شده و	تعداد تالابهای دارای برنامه مدیریت جامع مصوب	17	21	27	30	32	34	تصویب در شورای برنامه ریزی و توسعه استان ها مبنی بر تصویب برنامه مدیریت جامع تالاب	
		برنامه های مدیریت جامع مصوب تالاب ها به طور مؤثر اجرا نمی شوند.	2 تالاب	5 تالاب	8 تالاب	11 تالاب	14 تالاب	ارائه در کمیته های مدیریت تالاب، گزارشات سالانه پایش تالاب ها	

						در سطر بالا عنوان شده است	تعداد برنامه های 5 ساله توسعه استانی که در آنها موضوع حفاظت از تالاب لحاظ شده است.		
مصوبه کمیته استانی تالاب/ سازمان برنامه و بودجه	14 تالاب	11 تالاب	8 تالاب	5 تالاب	2 تالاب	تعداد 50 ابزار در تولکیت یا سایر انتشارات طرح وجود دارد	تعداد ابزارهای جدید پایلوته شده و ابزارهای موجود تکرار شده		خروجی 1-2 ابزارهای نوآورانه برای حمایت از اجرای برنامه های مدیریت زیست بومی تالاب شناسایی، پایلوته، تکرار شده و در قوانین و مقررات و اسناد بالادستی مرتبط نهادینه می گردند.
مصوبه کمیته راهبری طرح و به رسمیت شناختن ابزارها	10 ابزار جدید پایلوته و 5 ابزار تکرار می گردد	8 ابزار جدید پایلوته و 4 ابزار تکرار می گردد	6 ابزار جدید پایلوته و 3 ابزار تکرار می گردد	4 ابزار جدید پایلوته و 2 ابزار تکرار می گردد	2 ابزار جدید پایلوته و 1 ابزار تکرار می گردد.				
گزارشات پایش ارائه شده به کمیته های مدیریت استانی تالاب	20	17	12	7	3	در سال 2019 چنین	تعداد برنامه های پایش تهیه شده توسط دست		خروجی 1-3

مکانیسم های پایش و ارزیابی و سیستم پشتیبان تصمیم (DSS) برای تالاب ها راه اندازی و مستقر شده است.		اندرکاران و جمع بندی شده توسط دبیرخانه	گزارشاتی تهیه نشده						(صورتهجلسات)
		تعداد تالابهایی که اطلاعات آنها در سیستم پشتیبان مدیریت وارد شده و توسط ساختارهای مدیریتی به کار گرفته می شود.	سیستم پشتیبان مدیریت در حال راه اندازی می باشد.	3	7	12	17	20	ارسال گزارشات به روز در خصوص سیستم پشتیبان مدیریت در کمیته های مدیریت تالاب
دستاورد 2: مدیریت و بهره برداری از اراضی، آب و تنوع زیستی حوضه تالاب پایدار شده و با تغییرات اقلیمی سازگاری یافته و منجر به ارتقاء معیشت و رفاه جوامع محلی شده است.									
شاخص دستاورد: تعداد تالابهایی دارای حقایق تعیین شده و تخصیص یافته (به طور کامل/ بخشی) هدف دستاورد: حقایق حداقل 17 تالاب تحت مدیریت زیست بومی (به طور کامل یا بخشی) تخصیص یافته است.									
خروجی 2-1 مدل و برنامه اقدام سازگاری و کاهش اثرات تغییرات اقلیمی تدوین شده و در برنامه های مدیریت جامع تالاب و اسناد بالادستی وارد شده است.		تعداد برنامه های مدیریت تالاب که برنامه سازگاری و کاهش اثرات تغییر اقلیم در آنها لحاظ شده است	مدل تغییر اقلیم برای تالاب بختگان تهیه شده ولی هنوز اجرا نشده است	---	1 برنامه مدیریت تالاب	2 برنامه مدیریت تالاب	3 برنامه مدیریت تالاب	راهنمای سازگاری و کاهش اثرات تغییرات اقلیمی برای تالاب ها مورد استفاده قرار می گیرد.	صورتهجلسه کمیته های مدیریت تالاب/ صورتهجلسه کمیته راهبری طرح/ کارگروه سازگاری با کم آبی
خروجی 2-2 رویکردهای اقلیم-		تعداد تالاب هایی که در آنها حداقل یکی از	4 تالاب	7 تالاب	9 تالاب	12 تالاب	15 تالاب	17 تالاب	گزارش فعالیت ها که به کمیته های مدیریت محلی و کمیته راهبری

هوشمند کارآمد در راستای افزایش تاب آوری محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی حوضه های تالابی، شناسایی و اجرا شده اند.		ابتکارات لیست شده پایلوت شده باشد							طرح ارائه شده است
خروجی 2-3 جوامع محلی تالابی برای مدیریت و بهره برداری پایدار از تالاب ها توانمند شده اند.		تعداد تالاب های دارای پروژه های جامعه محور جایگزین/ پایدار	در تالاب کانی برازان یک ابتکار جامعه محور به اجرا درآمده است (50٪ افزایش درآمد کشاورزان و بهبود کیفیت آب ورودی به تالاب)	2 تالاب	3 تالاب	4 تالاب	5 تالاب	6 تالاب	گزارش اقدامات ارائه شده به کمیته های مدیریت و کمیته راهبری طرح
دستاورد 3: تالاب های ایران در نتیجه افزایش آگاهی ها و مشارکت عمومی، ارتقاء دانش و به اشتراک گذاری فناوری ها و تجربیات نوآورانه ملی و بین المللی شرایط بهتری دارند.									
شاخص دستاورد: سطح کیفی و کمی اجزاء سیپا در حوضه های تالابی پایلوت هدف دستاورد: 25٪ افزایش تا سال 2025									
خروجی 1-3 ارتقاء مؤثر سطح		تعداد برنامه مدیریت هایی که سیپا در آنها	یک برنامه سیپای محلی	3 برنامه/ 3 گروه حفاظت	7 برنامه/ 7 گروه حفاظت	10 برنامه/ 10 گروه	14 برنامه/ 14 گروه	17 برنامه/ 17 گروه حفاظت	گزارشات ارائه شده به کمیته های مدیریت تالاب

آگاهی ها و مشارکت عمومی برای حفاظت از تالاب ها از طریق اجرای برنامه های CEPA ملی و محلی حاصل شده است.		گنجانده شده و گروههای حفاظت محلی برای تالاب شکل گرفته است.	تدوین شده و در دست اجراست، 7 برنامه سیپا در دست تهیه می باشد	محلی	محلی	حفاظت محلی	حفاظت محلی	محلی	
خروجی 3-2 مطالبات اجتماعی برای حفاظت بهتر از تالاب ها و اجرای قوانین و دستورالعملهای مربوطه افزایش یافته است (کمپین ها، شبکه ها)		تعداد شبکه های تالابی راه اندازی شده (کمپین ها، رسانه های اجتماعی، تشکلهای غیردولتی، خیرین، دبیرخانه ها، مدیران کل استانهای تالابی، شهرداران شهرهای تالابی و ...)	شبکه تشکلهای غیردولتی تالابی و دبیرخانه های مدیریت زیست بومی تالاب شکل گرفته اند	2 مورد در سال	2 مورد در سال	2 مورد در سال	2 مورد در سال	گزارش ارائه شده به کمیته راهبری طرح و ستاد ملی مدیریت و هماهنگی تالاب های کشور	
خروجی 3-3 دانش و تجربیات ملی، بین المللی، علمی و بومی جمع آوری شده و نتایج آن برای ارتقاء مشارکت در مدیریت تالاب ها،		تعداد رویدادهای بین المللی، ملی و محلی به اشتراک گذاری دانش و تجربیات موفق منتشر شده	در سال 2019 دو رویداد مشارکتی با جایکا و مرکز منطقه ای رامسر برگزار شد	2 سازوکار همکاری ملی و یا بین المللی	4 سازوکار همکاری ملی و یا بین المللی	6 سازوکار همکاری ملی و یا بین المللی	8 سازوکار همکاری ملی و یا بین المللی	10 سازوکار همکاری ملی و یا بین المللی	گزارش ارائه شده به کمیته راهبری طرح و لینک اخبار منتشر شده

								در سطوح مختلف به اشتراک گذاشته شده است.
دستآورد 4- مدیریت کارآمد پروژه مستقر شده است								
خروجی 4-1 مدیریت کارآمد پروژه مستقر شده است	رده بندی ارزیابی در گزارشات ارزیابی سالانه، میان دوره و نهایی	شرح خدمات برای ارزیابی پروژه در دست تهیه می باشد	گزارش سالانه، حداقل رده بندی "رضایت بخش" را نشان می دهد	گزارش سالانه، حداقل رده بندی "رضایت بخش" را نشان می دهد	گزارش ارزیابی میان دوره ای، حداقل رده بندی "رضایت بخش" را نشان می دهد	گزارش سالانه، حداقل رده بندی "رضایت بخش" را نشان می دهد	گزارش ارزیابی نهایی، حداقل رده بندی "نسبتاً رضایت بخش" را نشان می دهد	گزارش ارائه شده در کمیته راهبری طرح
	تعداد پروپوزال های ارسال شده که منجر به جذب منابع مالی شده است	ساز و کار به اشتراک گذاری منابع مالی تعریف شده است و منابع مالی فاز هفتم پروژه احیاء دریاچه ارومیه از طریق دولت ژاپن تأمین شده است.	1 مورد در سال	1 مورد در سال	1 مورد در سال	1 مورد در سال	1 مورد در سال	گزارشات ارائه شده به کمیته راهبری طرح و اسناد امضاء شده

6- پایش و ارزیابی

طبق سیاست ها و فرایندهای برنامه ریزی برنامه توسعه ملل متحد، طرح از طریق برنامه های پایش و ارزیابی زیر پایش خواهد شد:

برنامه پایش

فعالیت پایش	هدف	تناوب	اقدام مورد انتظار	شرکاء (در صورت مشترک بودن و هزینه (در صورت نیاز)
پیگیری پیشرفت نتایج	داده های پیشرفت در راستای شاخص نتایج در چارچوب نتایج و منابع جمع آوری و تحلیل خواهد شد تا طرح در دستیابی به خروجی های توافق شده ارزیابی شود.	فصلی، یا با تناوب موردنیاز بر هر شاخص	سرعت پیشرفت کمتر از حد انتظار توسط مدیریت پروژه مورد بررسی قرار خواهد گرفت	
پایش و مدیریت ریسک	شناسایی ریسک های خاص که ممکن است دستیابی به نتایج موردانتظار را با تهدید مواجه کند. شناسایی و پایش اقدامات مدیریت ریسک با استفاده از ریسک لاگ که می تواند شامل اقدامات و برنامه های پایش که ممکن است مورد نیاز استانداردهای اجتماعی و محیط زیستی برنامه توسعه ملل متحد باشد. برای مدیریت ریسک های مالی حساسی طبق سیاست برنامه توسعه ملل متحد انجام خواهد شد.	فصلی	ریسک ها توسط مدیریت پروژه شناسایی می شوند و اقدامات برای مدیریت آنها صورت می پذیرد. ریسک لاگ به صورت فعال تهیه و مرور می شود تا پیگیری ریسک های شناسایی شده و اقدامات انجام شده صورت پذیرد.	
یادگیری	دانش، تجربیات خوب و درس آموخته ها به طور مرتب ثبت می شوند، و به صورت فعالانه از پروژه ها و شرکای دیگر جمع آوری شده و در پروژه لحاظ می شود.	حداقل سالانه	درس های مرتبط توسط پروژه ثبت شده و برای بکارگیری در تصمیم سازی های مدیریتی مورد استفاده قرار می گیرند.	
تضمین کیفیت سالانه طرح	کیفیت پروژه با استانداردهای کیفی برنامه توسعه ملل متحد ارزیابی می شوند تا نقاط قوت و ضعف پروژه شناسایی شده و برای بهبود وضعیت پروژه در تصمیم گیریهای مدیریتی مورد استفاده قرار گیرند.	سالانه	نقاط قوت و ضعف بررسی خواهد شد و برای بهبود عملکرد طرح در تصمیم گیری ها مورد استفاده قرار خواهند گرفت.	

بررسی داخلی داده ها و شواهد کلیه اقدامات پایشی برای اطلاع رسانی به سیستم تصمیم سازی	طبق سرعت فعالیت ها/ به صورت مداوم (اما حداقل یک بار در سال)	داده های عملکرد، ریسک، درس آموخته ها و کیفیت به صورت داخلی مورد بحث قرار خواهد گرفت و برای اصلاحات دوره استفاده خواهد شد.	بررسی و انجام اصلاحات دوره
گزارش پیشرفت شامل داده های پیشرفت کار که نشان دهنده نتایج به دست آمده طبق هدفهای سالانه از پیش تعریف شده در سطح خروجی، خلاصه رده بندی کیفی سالانه پروژه، ریسک لاگ به روز شده با اقدامات کاهش و حذف ریسک ها، و هر گونه گزارش ارزیابی تهیه شده طی دوره، به مجری ملی طرح و دست اندرکاران کلیدی ارائه خواهد شد	سالانه و در پایان پروژه (گزارش نهایی)		گزارش پروژه
سازوکارهای حکمرانی پروژه، بررسی دوره ای منظم پروژه را انجام خواهد داد تا عملکرد پروژه را ارزیابی کند و برنامه کاری چندساله را مرور کند تا از بودجه بندی واقع گرایانه طی دوره پروژه اطمینان حاصل شود. در سال نهایی پروژه یک مرور پایان پروژه برای ثبت درس آموخته ها و بحث و گفتگو در خصوص فرصت ها برای توسعه دستاوردها و گسترش نتایج و درس آموخته های پروژه در اجتماع برای مخاطبین مرتبط به انجام خواهد رسید.	دو بار طی دوره پروژه	هر نوع دغدغه کیفیت یا سرعت پیشرفت کمتر از حد موردانتظار باید در مکانیسم های مدیریت و حکمرانی پروژه مورد گفتگو قرار گرفته و اقدامات مدیریتی توافق شده برای پرداختن به موضوعات شناسایی شوند.	بررسی پروژه

عنوان ارزیابی	شرکاء	خروجی مرتبط در برنامه استراتژیک	خروجی UNDAF/CPD	تاریخ انجام پیش بینی شده	دست اندرکاران کلیدی ارزیابی	هزینه و منبع تأمین بودجه
ارزیابی میان دوره ای		Strategic Plan (2018-2021): SP Output 1.4.1	UNDAF (2017-2021): Outcome 1.1, and Outcome 1.2 CPD (2017-2021): Outcome 1, Output 1.1, and Output 1.2	سال میانی طرح	نمایندگان جوامع محلی، سازمان حفاظت محیط زیست (ستادی، استانی، محلی)، سایر دستگاههای دولتی در سطوح مختلف، برنامه	هزینه: TBD منبع: سازمان حفاظت محیط زیست

	توسعه ملل متحد					
هزینه: TBD منبع: سازمان حفاظت محیط زیست	نمایندگان جوامع محلی، سازمان حفاظت محیط زیست (ستادی، استانی، محلی)، سایر دستگاههای دولتی در سطوح مختلف، برنامه توسعه ملل متحد	سال پایانی پروژه	UNDAF (2017-2021): Outcome 1.1, and Outcome 1.2 CPD (2017-2021): Outcome 1, Output 1.1, and Output 1.2	Strategic Plan (2018-2021): SP Output 1.4.1		ارزیابی نهایی

طبق روش ها و سیاست های برنامه ریزی برنامه توسعه ملل متحد در ایران، باید بسته برنامه ریزی و گزارش دهی سالانه پروژه در ابتدای هر سال تهیه و به برنامه توسعه ملل متحد ارسال شود. این بسته به صورت داخلی مرور و بررسی خواهد شد و در صورت نیاز در نیمه سال مورد بازبینی قرار خواهد گرفت. بسته برنامه ریزی و گزارش دهی سالانه شامل: برنامه کاری سالانه، برنامه خرید تجهیزات سالانه، تقویم پایش و ریسک لاگ می باشد.

وقتی برنامه توسعه ملل متحد مسؤولیت مدیریت منابع را به مجموعه سوم، دولت یا تشکل های غیردولتی می سپارد، باید این اطمینان را حاصل کند که منابع به نحو مناسبی هزینه می شوند. این اطمینان از طریق ابزارهای پایش مختلف حاصل می شود، که از آن جمله می توان به حسابرسی پروژه های NIM به عنوان یک جزء کلیدی اشاره کرد. هیأت حسابرسی سازمان ملل متحد به دقت نتایج حسابرسی سالانه را بررسی می کنند تا به هیأت اجرایی، مناسب بودن و کامل بودن هزینه کردهای ثبت شده در برنامه توسعه ملل متحد را گزارش کنند.

طبق دستورالعمل NIM، شریک اجرایی باید گزارشات شش ماهه و سالانه پیشرفت طرح را تهیه و ارسال کند. گزارش سالانه پیشرفت طرح، باید طبق فرمت استاندارد باشد که برنامه توسعه ملل متحد در اختیار پروژه قرار می دهد. این گزارش باید به تأیید مجری ملی طرح برسد.

لیست اموال و دارایی های پروژه باید طی دوره اجرای پروژه به تفکیک سال و نیز جمع کلی 31 دسامبر سال گزارش دهی، به روز باشد. لیست به روز شده باید در هر سال به امضاء مجری ملی طرح برسد.

پروژه یک سازوکار جامع پایش و ارزیابی تهیه خواهد کرد که کارشناس پایش و ارزیابی بر آن نظارت می کند. پایش و ارزیابی پیشرفت حقیقی پروژه و دستیابی به نتایج، تحت نظارت کارشناس پایش و ارزیابی صورت خواهد پذیرفت. علاوه بر این، کنترل های منظم نقطه ای و بازدیدهای میدانی توسط برنامه توسعه ملل متحد، حداقل دوبار در سال انجام می شود تا پیشرفت در راستای اهداف سالانه به نحوی که در برنامه کاری امضاء شده منعکس شده است، پایش شود.

ارزیابی میان دوره مستقل در سال میانی اجرای پروژه به انجام می رسد، در حالی که یک ارزیابی نهایی نیز در سال پایانی پروژه به منظور مستند کردن اثرات نهایی پروژه و درس های آموخته انجام می گیرد.

7- برنامه کاری سالانه

برنامه کاری بودجه بندی سالانه 2020 تا 2025														
خروجی های مورد انتظار	فعالیت های برنامه ریزی شده	بودجه سالانه برنامه ریزی شده (دلار آمریکا)										منبع بودجه (دلار آمریکا)		
		سال اول		سال دوم		سال سوم		سال چهارم		سال پنجم		UNDP TRAC	به اشتراک گذاری منابع مالی دولت	تأمین بودجه نشده
			تأمین بودجه نشده		تأمین بودجه نشده		تأمین بودجه نشده		تأمین بودجه نشده		تأمین بودجه نشده			
دستاوردها: مدیریت بهینه تالاب های ایران از طریق درونی سازی رویکرد زیست بومی و بکارگیری ابزارها و حکمرانی مؤثر														
<u>خروجی 1-1</u> مدیریت زیست بومی تالاب ها نتیجه محور شده و به طور مؤثرتری برای تالاب های منتخب در کشور بکار گرفته می شود	1-1-1 ارزیابی فرایند و اثربخشی برنامه ریزی مدیریتی تالاب ها و مستندسازی نتایج آن	2,500	3,000	0	0	0	0	0	0	5,000	5,000	4,000	3,500	8,000
	1-1-2 تدوین ابزار برنامه ریزی نتیجه محور و حمایت از توسعه و ارتقاء ظرفیت کمیته های مدیریت تالاب جهت استفاده از ابزار	5,500	10,000	6,000	10,000	6,200	10,000	6,000	10,000	5,000	10,000	12,700	16,000	50,000

1-1-3 بازنگری راهنمای تدوین برنامه های مدیریت جامع تالاب و تسهیل در بازنگری برنامه های مدیریت جامع	2,000	3,000	0	0	0	0	0	0	5,500	4,000	3,500	4,000	7,000
1-1-4 به روز رسانی و تسهیل در اجرای برنامه ظرفیت سازی سیستم مدیریت تالاب ها در سطوح ملی، استانی و منطقه ای، محلی	6,000	6,000	9,000	7,000	7,000	7,000	8,000	7,000	6,000	1,500	16,000	20,000	28,500
1-1-5 همکاری در تدوین برنامه مدیریت جامع برای سایر تالاب های کشور بر اساس درس آموخته ها و ابزارها	0	0	6,700	5,000	8,000	5,000	7,000	5,000	4,000	2,000	12,000	13,700	17,000

6-1-1 حمایت از کمیته های مدیریت تالاب برای تدوین و اجرای برنامه اقدام سالانه و پنج ساله بر اساس برنامه های مدیریت جامع تالاب	12,500	20,000	24,000	20,000	24,000	20,000	23,000	20,000	21,000	20,000	24,500	80,000	100,000
7-1-1 حمایت از برنامه های ستاد ملی هماهنگی و مدیریت و تالاب های کشور از جمله بازنگری، تصویب و اجرای "استراتژی و برنامه عمل ملی حفاظت از تالاب ها" و اجرای قوانین و آیین نامه های مرتبط با تالاب	1,650	1,600	1,500	1,600	1,600	1,600	1,800	1,600	2,227	1,000	3,550	5,227	7,400

	Sub-Total for Output 1.1	30,150	43,600	47,200	43,600	46,800	43,600	45,800	43,600	48,727	43,500	76,250	142,427	217,900
خروجی 1-2 ابزارهای نوآورانه برای حمایت از اجرای برنامه های مدیریت زیست بومی تالاب شناسایی، پیلوت، تکرار شده و در قوانین و مقررات و اسناد بالادستی مرتبط نهادهای می گردند.	1-2-1 بررسی و تعیین خلأهای مرتبط با ابزارهای مدیریت تالاب موجود و بازنگری/تکمیل آنها	9,000	11,868	7,000	15,000	7,000	15,000	8,500	15,000	7,456	15,000	11,500	27,456	71,868
	1-2-2 حمایت از تدوین و ظرفیت سازی برای بکارگیری ابزارهای جدید مدیریت تالاب از جمله ارزشگذاری مشارکتی تالاب ها و برنامه ریزی منطقه ای	7,243	8,200	17,000	7,000	15,000	7,000	14,500	7,000	15,000	7,000	25,000	43,743	36,200
	1-2-3 ارزیابی نتایج بکارگیری ابزارهای مدیریت تالاب و مستند سازی درس	5,000	9,000	7,500	7,500	9,000	7,500	8,000	7,500	7,500	7,500	12,000	25,000	39,000

	آموخته ها برای بکارگیری در سایر تالاب ها													
	1-2-4 همکاری در تهیه پروپوزالهای حقوقی برای ابزارها و پیگیری برای نهادهای سازای ابزارهای تدوین شده در فرایندهای قوانین و مقررات، سیاست گذاری و تصمیم سازی	3,000	1,500	4,000	1,000	4,120	1,000	4,500	1,000	5,000	1,000	6,620	14,000	5,500
	Sub-Total for Output 1.2	24,243	30,568	35,500	30,500	35,120	30,500	35,500	30,500	34,956	30,500	55,120	110,199	152,568
خروجی 3-1	1-3-1 بازنگری راهنمای پایش و ارزیابی برای تالاب ها و حمایت از پایلوت کردن آن در تالاب های منتخب	4,700	6,100	5,120	3,100	5,500	6,000	6,000	6,000	5,200	6,000	9,700	16,820	27,200

برای تالاب ها راه اندازی و مستقر شده است.	2-3-1 حمایت از طراحی و راه اندازی و به روز رسانی سیستم پشتیبان مدیریت برای تالاب ها	4,500	7,000	5,000	5,000	0	0	0	0	0	0	3,500	6,000	12,000
	3-3-1 تسهیلگری بکارگیری گزارشات پایش و ارزیابی تالاب و سیستم پشتیبان مدیریت توسط کمیته های مدیریت تالاب	0	0	5,000	5,000	9,500	7,100	10,175	7,100	9,600	7,100	9,775	24,500	26,300
	Sub-Total for Output 1.3	9,200	13,100	15,120	13,100	15,000	13,100	16,175	13,100	14,800	13,100	22,975	47,320	65,500
Sub-Total Component I		63,593	87,268	97,820	87,200	96,920	87,200	97,475	87,200	98,483	87,100	154,345	299,946	435,968

دستآورد 2: مدیریت و بهره برداری از اراضی، آب و تنوع زیستی حوضه تالاب پایدار شده و با تغییرات اقلیمی سازگاری یافته و منجر به ارتقاء معیشت و رفاه جوامع محلی شده است.

خروجی 1-2 مدل و برنامه اقدام سازگاری و کاهش اثرات تغییرات اقلیمی تدوین شده و در برنامه های مدیریت جامع تالاب و اسناد بالادستی وارد شده است.	1-1-2 انجام مطالعات پایه، جستجو برای تجربیات موفق و جمع آوری داده های موردنیاز	3,200	65,502	0	0	1,200	10,000	500	5,000	0	0	1,000	3,900	80,502
	2-1-2 طراحی یک مدل برای سازگاری و کاهش اثرات تغییرات اقلیمی در حوضه های تالابی منتخب	0	0	2,000	30,000	2,000	30,000	2,000	30,000	0	0	0	6,000	90,000
	3-1-2 حمایت از انجام ارزیابی الف) تاب آوری و سازگاری زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی تالاب های منتخب با تغییرات اقلیمی، ب) شناسایی اثرات تالاب بر اقلیم	0	0	700	10,000	700	10,000	700	10,000	0	0	0	2,100	30,000

2-1-4 تسهیلگری تعیین سناریو ها و تعریف اقدامات برای ارتقاء سازگاری، تاب آوری و کاهش اثرات تغییرات اقلیمی	0	0	300	10,000	500	5,000	500	5,000	1,000	30,000	0	2,300	50,000
2-1-5 در ورود اعمال برنامه اقدام کاهش اثرات تغییرات اقلیمی در برنامه های مدیریت جامع تالاب و دیگر اسناد	0	0	500	10,000	1,000	5,000	1,163	10,000	1,600	30,000	1,663	2,600	55,000
2-1-6 حمایت فنی از بازنگری سیاست ها و تصمیمات با در نظر گرفتن سهم تغییر اقلیم و سوء مدیریت منابع آبی (به تفکیک) در خشک شدن تالاب ها	0	0	1,500	5,502	500	5,502	500	5,502	500	5,502	1,000	2,000	22,008

	Sub-Total for Output 2.1	3,200	65,502	5,000	65,502	5,900	65,502	5,363	65,502	3,100	65,502	3,663	18,900	327,510
خروجی 2-2 رویکردهای اقلیم-هوشمند کارآمد در راستای افزایش تاب آوری محیط زیستی، اجتماعی و اقتصادی حوضه های تالابی، شناسایی و اجرا شده اند.	2-2-1 تعیین اقدامات اولویت دار برای اجرا	1,600	40,000	2,100	43,000	2,100	43,000	2,100	43,000	2,100	43,000	500	9,500	212,000
	2-2-2 حمایت از تبیین مسأله و همسویی دست اندرکاران	3,775	58,341	4,500	20,000	4,400	20,000	4,000	20,000	3,500	20,000	3,675	16,500	138,341
	2-2-3 تسهیلگری تعریف معیارها (زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی) برای انتخاب پایلوت ها	2,000	40,000	3,700	45,000	3,300	45,000	3,300	45,000	3,400	45,000	3,700	12,000	220,000
	2-2-4 حمایت از تدوین و اجرای برنامه اقدام مشارکتی	1,400	40,000	3,500	70,000	4,100	70,000	4,200	70,000	3,800	70,000	3,000	14,000	320,000
	2-2-5 همکاری در پایش و مستندسازی نتایج	2,500	40,000	2,000	40,341	2,000	40,341	2,000	40,341	4,000	40,341	1,500	11,000	201,364

	و ارزیابی امکان سنجی تکرار													
	Sub-Total for Output 2.2	11,275	218,341	15,800	218,341	15,900	218,341	15,600	218,341	16,800	218,341	12,375	63,000	1,091,705
خروجی 2-3 جوامع محلی تالابی برای مدیریت و بهره برداری پایدار از تالاب ها توانمند شده اند.	1-2-3 معرفی رویکردهای جامعه محور و ظرفیت سازی تصمیم سازان برای استقرار این رویکردها	2,200	35,000	2,800	33,000	2,800	33,000	2,700	33,000	2,500	33,000	3,300	9,700	167,000
	2-2-3 حمایت از رویکرد اولویت بخشی به جوامع محلی در واگذاری برنامه های توسعه ای	1,700	40,000	2,700	40,000	2,700	40,000	2,700	40,000	2,700	40,000	1,000	11,500	200,000
	3-2-3 توانمندسازی جوامع محلی برای درآمدزایی و مدیریت کسب و کار با در نظر	1,800	40,000	2,800	40,000	2,800	40,000	2,800	40,000	2,800	40,000	1,500	11,500	200,000

	گرفتن حفاظت از تالاب													
	2-3-4 افزایش مشارکت جوامع محلی در حفاظت از تالاب از طریق منافع مستقیم آنها از درآمدهای مرتبط با تالاب	2,200	37,000	3,200	39,800	3,300	39,800	3,200	39,800	3,113	39,800	3,513	11,500	196,200
	Sub-Total for Output 2.3	7,900	152,000	11,500	152,800	11,600	152,800	11,400	152,800	11,113	152,800	9,313	44,200	763,200
Sub-Total Component II		22,375	435,843	32,300	436,643	33,400	436,643	32,363	436,643	31,013	436,643	25,351	126,100	2,182,415
دستآورد 3: تالاب های ایران در نتیجه افزایش آگاهی ها و مشارکت عمومی، ارتقاء دانش و به اشتراک گذاری فنآوری ها و تجربیات نوآورانه ملی و بین المللی شرایط بهتری دارند.														
خروجی 1-3	3-1-1 تسهیلگری ارزیابی برنامه های CEPA محلی از جمله اثربخشی آنها و تهیه یک راهنما	1,500	15,500	3,100	15,500	0	0	0	0	2,800	20,500	1,900	5,500	51,500

اجرای برنامه های CEPA ملی و محلی حاصل شده است.	2-1-3 شناسایی و بکارگیری ابزارها، پلتفرم ها و رویکردهای نوآورانه و کارآمد برای افزایش آگاهی و مشارکت عمومی	3,000	15,000	4,500	15,000	4,500	19,000	4,500	19,000	3,000	15,000	4,500	15,000	83,000
	3-1-3 حمایت از ظرفیت سازی برای تدوین و اجرای برنامه سیپا در سطوح ملی و محلی	2,400	18,000	2,900	18,000	4,200	21,000	4,128	21,000	3,400	13,000	2,900	14,128	91,000
	4-1-3 حمایت از تدوین و اجرای برنامه های CEPA ملی و محلی	2,400	17,000	3,100	17,000	3,800	25,502	3,700	25,502	3,388	17,000	2,488	13,900	102,004
	Sub-Total for Output 3.1	9,300	65,500	13,600	65,500	12,500	65,502	12,328	65,502	12,588	65,500	11,788	48,528	327,504
خروجی 2-3 مطالبات اجتماعی برای حفاظت	1-2-3 شناسایی موضوعات اولویت دار و تالاب های	3,500	10,000	3,500	10,000	3,600	10,000	3,700	10,000	3,500	10,000	2,800	15,000	50,000

بهرتر از تالاب ها و اجرای قوانین و دستورالعملهای مربوطه افزایش یافته است (کمپین ها، شبکه ها)	بحرانی نیازمند کمپین و جریان سازی در شبکه های اجتماعی													
	2-2-3 حمایت از استقرار و فعال سازی شبکه های کلیدی و کارآمد حفاظت از تالاب	1,500	15,000	2,100	15,000	2,000	15,000	2,000	15,000	1,900	15,000	2,500	7,000	75,000
	3-2-3 معرفی کارآمد ارزشها و کارکردهای تالاب و قوانین مرتبط به عموم	1,000	15,000	2,300	15,000	2,400	15,000	2,500	15,000	2,328	15,000	3,300	7,228	75,000
	3-2-4 کمپین ها و رویدادهای عمومی و ارزیابی اثربخشی آنها	2,400	25,500	4,700	25,500	4,700	25,500	4,900	25,500	4,800	25,500	3,500	18,000	127,500
	Sub-Total for Output 3.2	8,400	65,500	12,600	65,500	12,700	65,500	13,100	65,500	12,528	65,500	12,100	47,228	327,500
خروجی 3-3 دانش و تجربیات ملی، بین المللی،	3-3-1 بهبود وضعیت پلتفرم های فعلی به	4,500	40,000	7,000	40,000	6,000	40,000	6,400	40,000	7,300	40,000	5,200	26,000	200,000

علمی و بومی جمع آوری شده و نتایج آن برای ارتقاء مشارکت در مدیریت تالاب ها، در سطوح مختلف به اشتراک گذاشته شده است.	اشتراک گذاری تجربیات طرح (وب سایت، آپارات، شبکه های اجتماعی و ...)													
	2-3-3 حمایت از استقرار شبکه پروژه های بین المللی توسعه ای و کمپته ها و کنوانسیونهای مرتبط در ایران (Ramsar, MAB, ROPME, Tehran, London, CBD, etc)	2,300	17,000	3,800	17,000	4,100	17,000	4,200	17,000	3,900	17,000	3,600	14,700	85,000
	3-3-3 شناسایی پروژه های بین المللی مرتبط در سایر کشورها برای برقراری ارتباطات و همکاری مؤثر با آنها	3,199	15,000	3,400	15,000	4,300	15,000	4,300	15,000	3,100	15,000	4,399	13,900	75,000

	3-4 تهييه و اجراي برنامه كاري مشترك طرح با مركز منطقه اي رامسر	1,500	15,450	2,500	15,400	2,500	15,400	2,650	15,400	2,600	15,400	2,650	9,100	77,050
	Sub-Total for Output 3.3	11,499	87,450	16,700	87,400	16,900	87,400	17,550	87,400	16,900	87,400	15,849	63,700	437,050
Sub-Total for Component III		29,199	218,450	42,900	218,400	42,100	218,402	42,978	218,402	42,016	218,400	39,737	159,456	1,092,054
دستاورد 4- مديريت كارآمد پروژه مستقر شده است														
خروجي 1-4 مديريت كارآمد پروژه مستقر شده است	4-1-1 همكاري در تهيه و اجراي استراتژي مشترك همكاري طرح با دفتر حفاظت و احياء تالاب ها	1,700	3,000	1,000	1,500	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	500	3,000	2,700	7,000
	4-1-2 تسهيلگري توسعه ظرفيت هاي طرح و دفتر حفاظت و احياء تالاب ها	1,000	13,000	2,500	9,500	3,500	5,000	2,000	3,000	2,100	500	4,600	6,500	31,000

	3-1-4 تدوین و اجرای برنامه مدیریت منابع انسانی	1,332	14,000	2,400	14,000	2,900	7,000	3,400	3,000	1,900	500	10,000	1,932	38,500
	4-1-4 طراحی و اجرای سیستم پایش و ارزیابی طرح	1,500	3,000	1,900	1,000	1,600	1,000	1,700	1,000	1,350	500	4,000	4,050	6,500
	5-1-4 اداره و نگهداری دفاتر در سطوح مرکزی و استانی	3,500	96,000	6,500	103,000	7,000	115,000	6,500	122,000	6,226	128,000	15,726	14,000	564,000
	6-1-4 تهیه و اجرای استراتژی و برنامه اقدام جذب منابع مالی برای طرح	1,000	2,000	1,100	2,000	1,000	2,000	1,000	1,000	1,000	1,079	2,500	2,600	8,079
Sub-total for Outcome IV		10,032	131,000	15,400	131,000	17,000	131,000	15,600	131,000	13,576	131,079	39,826	31,782	655,079
Programmable for Project office		125,199	872,561	188,420	873,243	189,420	873,245	188,416	873,245	185,088	873,222	259,259	617,284	4,365,516
Direct Project Cost (DPC): 5%		4,449	43,628	6,591	43,662	6,640	43,662	6,656	43,662	6,528	43,661	0	30,864	218,276
General Management Support (GMS): 8%		10,372	73,295	15,601	73,352	15,685	73,353	15,606	73,353	15,329	73,351	20,741	51,852	366,703
sub Total Budget		140,020	989,484	210,612	990,258	211,745	990,260	210,678	990,260	206,945	990,234	280,000	700,000	4,950,495
Coordination Levy: 1%		0	9,895	0	9,903	0	9,903	0	9,903	0	9,902	0	0	49,505

TOTAL BUDGET per Year	140,020	999,379	210,612	1,000,160	211,745	1,000,162	210,678	1,000,162	206,945	1,000,136	280,000	700,000	5,000,000
Total Budget: Funded + Unfunded	1,139,399		1,210,772		1,211,907		1,210,841		1,207,081		Total Budget of Doc		5,980,000

8- حکمرانی و ترتیبات مدیریتی

به منظور تقویت نظارت و پشتیبانی از طرح، رویکرد رسمی با شکل گیری یک کمیته راهبری (PSC) پیشنهاد شده است. کمیته راهبری طرح، گروهی است که با اجماع تصمیمات مدیریتی اتخاذ می کنند.

برای اطمینان از حد غایی پاسخگویی برنامه توسعه ملل متحد، تصمیمات کمیته راهبری طرح باید مطابق با استانداردهایی باشد که مدیریت برای نتایج توسعه، بالاترین ارزش را برای پول، انصاف، درستی، شفافیت، و رقابت مؤثر بین المللی تضمین نماید. در مواردی که کمیته راهبری نتواند به اجماع برسد، تصمیم نهایی با نماینده مقیم/ معاون نماینده مقیم برنامه توسعه ملل متحد خواهد بود. علاوه بر این، کمیته راهبری نقش اساسی در ارزیابی های پروژه از طریق محصولات و فرایندهای ارزیابی تضمین کیفیت، و بکارگیری ارزیابی ها در بهبود عملکرد، پاسخگویی و یادگیری، که مأموریت برنامه توسعه ملل متحد می باشد، دارد.

بررسی پروژه توسط این گروه طی زمان های مشخص (به طور معمول دو بار در سال) یا در صورت ضرورت بنا به پیشنهاد مدیر ملی طرح، انجام می شود. این امر تضمین کننده آن است که منابع موردنیاز تعهد شده و هر گونه تضادی رفع می شود و راه حل های مناسبی برای حل مسایل میان پروژه و مجموعه های بیرونی ارائه می شود.

این گروه سه نقش دارد:

اجرایی: فردی که به نمایندگی از طرح، ریاست کمیته را بر عهده دارد، که در مورد این طرح، معاون محیط زیست دریایی و تالاب های سازمان حفاظت محیط زیست و مجری ملی طرح است.

تأمین کننده ارشد: فرد یا گروهی که منافع شرکای تأمین کننده بودجه و یا متخصصین فنی پروژه را نمایندگی می کند. کارکرد اصلی تأمین کنندگان ارشد در کمیته راهبری، ارائه راهنمایی در خصوص امکان سنجی فنی پروژه است. این کارکرد توسط برنامه توسعه ملل متحد، وزارت امور خارجه، وزارت کشور، سازمان برنامه و بودجه، سازمان حفاظت محیط زیست و سایر وزارتخانه ها که شامل وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، وزارت صنعت، معدن، تجارت، سازمان جنگلها و مراتع و مدیریت حوضه آبریز، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و دیوان عالی کشور، در نظر گرفته می شود، ولی محدود به آنها نمی باشد.

ذینفع ارشد: فرد یا گروهی از افراد که منافع ذینفعان نهایی پروژه را نمایندگی می کنند. کارکرد اصلی ذینفع ارشد در کمیته راهبری این است که تحقق نتایج پروژه را از دیدگاه ذینفعان تضمین کند. این نقش می تواند توسط نمایندگان جوامع محلی، تشکلهای غیردولتی مرتبط و نیز سازمان حفاظت محیط زیست در سطح محلی/استانی/ملی اجرا شود.

نمایندگان سایر دست اندرکاران می توانند حسب شرایط در کمیته راهبری طرح حضور داشته باشند.

تضمین پروژه مسئولیت هر یک از اعضاء کمیته راهبری می باشد؛ با این وجود این نقش می تواند تفویض شود. نقش تضمین پروژه با انجام وظایف پایشی و نظارتی مستقل و واقعگرایانه، از کمیته راهبری پشتیبانی کند. این نقش تضمین می کند که نقاط عطف مدیریت پروژه، به خوبی مدیریت و تکمیل می گردند. تضمین پروژه باید از مدیریت پروژه مستقل باشد، بنابراین، کمیته راهبری نمی تواند هیچ یک از مسئولیت های تضمین پروژه را به مدیر پروژه تفویض نماید.